

EKOLOŠKA UDRUGA KRKA KNIN

Desetci projekata, mnogobrojne ekološke akcije i radionice na temu zaštite okoliša, pravilnog odvajanja otpada, recikliranja i ponovne uporabe u Šibensko-kninskoj županiji

ZELENO I ODRŽIVO JE – „NOVO NORMALNO“

Temelji na kojima smo dosad gradili ekonomski, ekološki i društveni sustav nisu stabilni stoga reformu treba temeljiti na novim modelima – održivim i obnovljivim.

UPOZNAJTE NAS

Sektor za fondove Europske unije broji 16 zaposlenika koji djeluju unutar dvije službe za podršku prijaviteljima u segmentu pripreme projekta i u segmentu provedbe projekta u sustavu gospodarenja otpadom

F O N D Z I N

Magazin Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

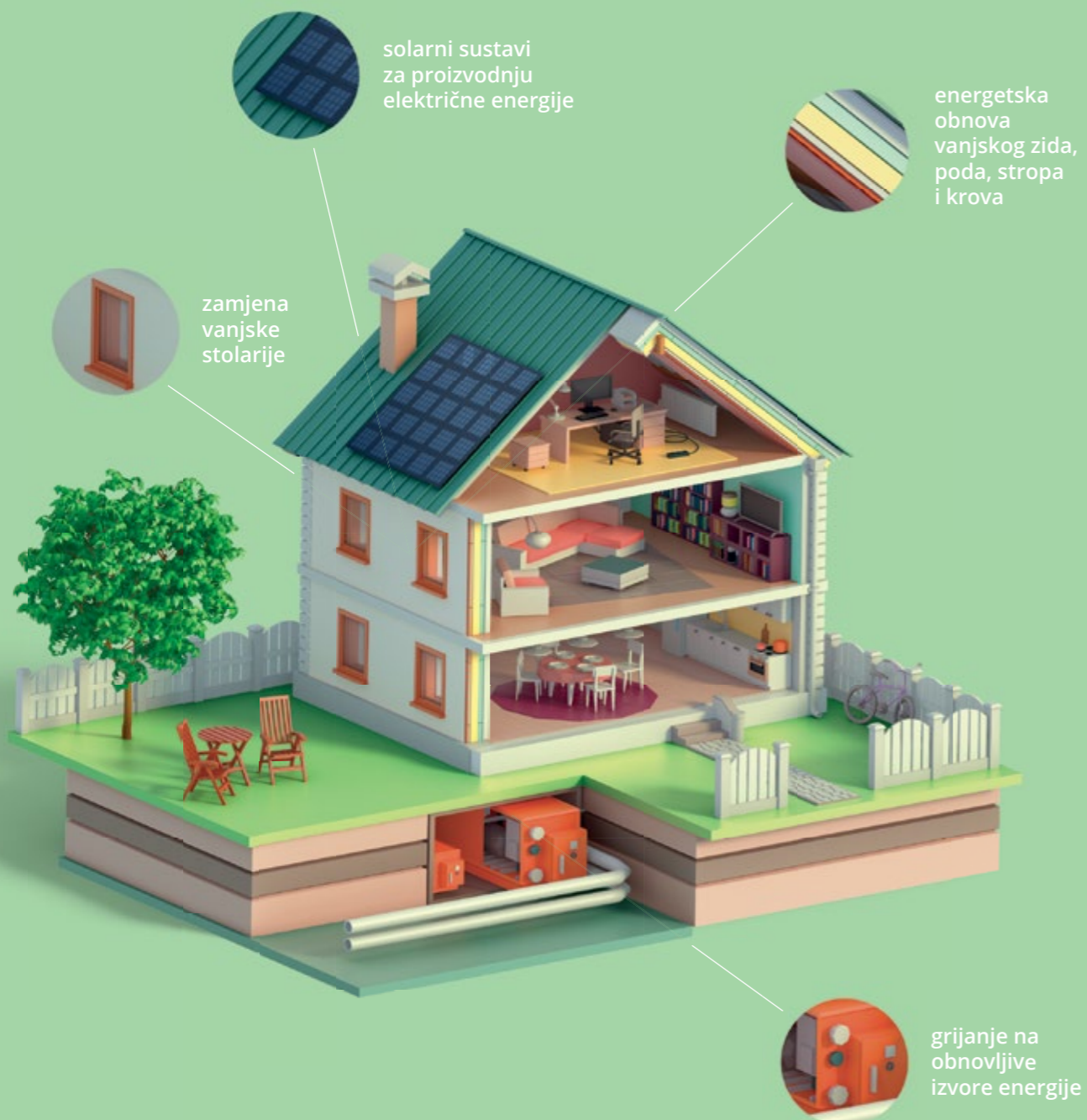
05

ENERGETSKA OBNOVA OBITELJSKIH KUĆA

KUĆA ČASTI

Počastite svoju kuću energetsom obnovom uz sufinanciranje do 60% Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, a ona će vas častiti uštedama u godinama koje dolaze.

4
UVODNIK

6
NOVOSTI

TEMA BROJA
10 ZELENO I ODRŽIVO JE -
„NOVO NORMALNO”

NISAM ZA BACIT'
EKOLOŠKA UDRUGA
KRKA KNIN

16

20
MI TO MOŽEMO

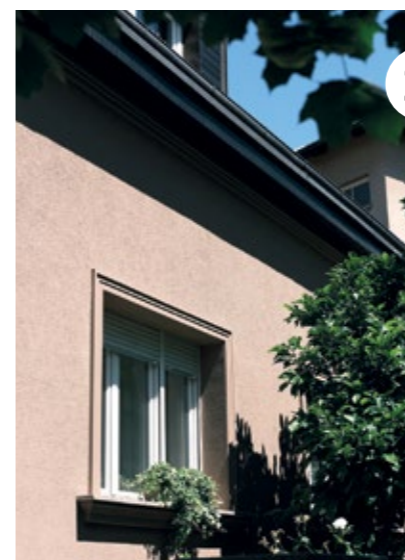

ZELENA EKONOMIJA
26 ENERGETSKA OBNOVA
OBITELJSKIH KUĆA

32
EKORPORATIVNO

36
UPOZNAJTE NAS

38
EDUKATIVNO ZABAVNE STRANICE

SADRŽAJ

IMPRESSUM

FONDZIN
časopis Fonda za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost

IZDAVAČ
Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost
Radnička cesta 80, 10000 Zagreb

UREDNIČKI KOLEGIJ I SURADNICI
Siniša Kukić
Anamarija Brstilo
Marina Bujan
Ante Gudelj
Sunčana Matić
Ratko Mavar
Ojdana Rajić Azinović
Lidija Tošić
Jasmina Trstenjak

©2020. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost. Sva prava pridržana. Za umnožavanje u bilo kojem obliku, iznajmljivanje, priopćavanje javnosti u bilo kojem obliku uključujući internet, kao i prerađivanje na bilo koji način bilo kojeg dijela ili ove publikacije u cijelosti, potrebno je zatražiti pisano dopuštenje nositelja prava.

Ova nam je godina, koja je tek na svojoj polovici, donijela mnoge spoznaje od kojih su neke poprilično silovito pukucale na naša vrata. Koronavirus koji nas je pogodio na globalnoj razini te potres na lokalnoj samo upućuju na nedostatke našeg civilizacijsko-tehnološkog napretka. Na prirodu se danas gleda kao na izvor resursa i vječnog davatelja, a rijetko tko razmišlja o tome što nam sve priroda može oduzeti. Nemarno smo zaboravili na pravu vrijednost, ali i na pravu moć i snagu prirode.

Spomenuta kriza izazvana pandemijom, koja je gotovo preko noći paralizirala gospodarski i javni život diljem svijeta, na vrlo nas je okrutan način usmjerila na ono najvažnije: zdravlje, lokalnu zajednicu te dostupnost hrane i energije. Pojavio se velik val brojnih inicijativa europskih zemalja koje traže ambiciozniju zelenu tranziciju i obnovljive izvore energije kao rješenje za oporavak. Jasna je poruka koja odzvanja – put oporavka nalazi se u domaćim resursima i čistoj energiji, a koronavirus i klimatska kriza bez dileme se moraju rješavati zajednički. Tema ovog broja bavi se činjenicom da temelji na kojima smo dosad gradili ekonomski, ekološki i društveni sustav nisu stabilni te predlaže da reformu treba temeljiti na novim modelima – održivim, obnovljivim i zelenim koji sad postaju - „ново normalno”.

Donosimo i novosti o energetskej obnovi obiteljskih kuća. Sredinom svibnja Vlada Republike Hrvatske donijela je Izmjene i dopune Programa energetske obnove obiteljskih kuća koje vlasnicima kuća omogućuju da se već krajem ovog ljeta prijave za sufinanciranje mjera energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Za projekte energetske obnove obiteljskih kuća Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost u ovoj je godini osigurao oko 200 milijuna kuna. Najveća je novost u programu što će od ove godine biti osiguran jednak iznos sufinanciranja od 60 posto za sva područja Hrvatske.

U ovom vam broju predstavljamo naš Sektor za Fondove europske unije koji broji 16 zaposlenika, a unutar kojeg su uspostavljene dvije službe za podršku prijaviteljima u segmentu pripreme projekta i u segmentu provedbe projekta u sustavu gospodarenja otpadom. Sektor sudjeluje u odabiru korisnika i određivanju načina korištenja sredstava, prati realizaciju projekata, obavlja poslove stručnog i financijskog nadzora projekata i drugih aktivnosti te svakodnevno komunicira kako sa svojim korisnicima, tako i sa svim sudionicima. Uz to, kolege u slobodno vrijeme organiziraju druženja ili prisustvuju raznim sportskim aktivnostima poput sljemenskog maratona ili škrappinga.

Svijetli primjeri edukacije građana u ovom nam broju dolaze iz Knina i Osijeka. Ekološka udruga „Krka Knin“ više od 15 godina djeluje s ciljem očuvanja i zaštite okoliša na području grada Knina, a kroz svoj dosadašnji rad realizirala je nekoliko desetaka projekata te održala mnogobrojne ekološke akcije i radionice na temu zaštite okoliša, pravilnog odvajanja otpada, recikliranja i ponovne uporabe. Grad Osijek je pak prošlog rujna pokrenuo projekt izobrazno-informativnih aktivnosti o održivom gospodarenju otpadom „Čist grad – naš ponOS“. Ciljevi su projekta educirati građane, koji imaju ključnu ulogu u uspostavi sustava kružnog gospodarenja otpadom, o procesima gospodarenja otpadom te izgraditi svijest o važnosti reda prvenstva gospodarenja otpadom, uključujući smanjenje nastanka otpada, ponovnu uporabu, recikliranje i kompostiranje.

Nadamo se da će primjeri Ekološke udruge Krka Knin i grada Osijeka potaknuti i druge hrvatske gradove i zajednice na slične napore kako bi ostvarili ekološke, ali i edukativne rezultate. Hvalevrijedan primjer uspješnog poduzetništva dolazi iz Zagreba gdje je Matej, student Građevinskog fakulteta, kreativnu ideju pretvorio u posao pa tako antikne kofere pretvara u nadasve neobične zvučnike.

Što se sve može dogoditi kad se pojedinci ujedine, pokazuju nam primjeri inicijativa iz Rijeke i Nove Kapele. Riperaj, projekt riječkog Komunalnog društva Čistoća, predstavlja mjesto na kojem građani mogu besplatno popraviti neispravne sitne kućanske uređaje, razbijeni i oštećeni namještaj, odjeću, igračke i slično uz pomoć majstora koji posjeduju potrebna znanja i vještine. Riperaj je prvi takav projekt u Hrvatskoj, a osnovni mu je cilj smanjenje količine otpada i to na način da se oštećene ili neispravne predmete za svakodnevnu upotrebu uz manje popravke može nadalje koristiti, tj. ponovno upotrijebiti. U Novoj Kapeli, selu koje je smješteno između Slavanskog Broda i Nove Gradiške, u jeku epidemije osnovani su Čisteći medvjedići, neformalna građanska inicijativa koja se bavi čišćenjem šuma i podizanjem svijesti o njihovoj važnosti. Inicijativa trenutno broji petnaestak stalno aktivnih sudionika koji u prosjeku jednom tjedno čiste šume, a dosad su čistili šume na području Nove Kapele, Zagreba (Maksimir, Grmošćica) i Križevaca.

Da ne bi sve ostalo na pojedincima, brinu se odgovorne kompanije koje svojim primjerom pokazuju na koji se način sljubljuju poslovna učinkovitost i odgovorno ponašanje prema okolišu pa tako predstavljamo dobre prakse kompanija Nestlé Hrvatska i Međunarodne zračne luke Zagreb.

Nadamo se da će vas ove teme nadahnuti i inspirirati te vam pružiti potreban polet k ulaganju truda u očuvanje okoliša. Vjerujemo da će vas i ohrabriti, ali i podsjetiti na pravu snagu prirode koja će se, kao što smo imali priliku svjedočiti, sama početi štititi ako je već mi nećemo.

Siniša Kukić,
direktor Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost

VIŠE OD 33 MILIJUNA KUNA EU SREDSTAVA ZA ISTRAŽIVANJA O KLIMATSKIM PROMJENAMA

Za realizaciju znanstvenih projekata u sklopu kojih će se istraživati mjere koje mogu dovesti do prilagodbe klimatskim promjenama u siječnju je dodijeljeno više od 33 milijuna kuna bespovratnih sredstava iz Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija“. Ugovore je dobilo šest zagrebačkih fakulteta, a predstavnicima tih institucija ugovore se uručili ministar zaštite okoliša i energetike Tomislav Čorić, ministar regionalnog razvoja i fondova Europske unije Marko Pavić te Alenka Kočiša Čičin Šain iz Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. **Ministar Pavić rekao je kako će u sljedećoj alokaciji 2021.-2027. minimalno 30 posto sredstava kohezije ići u tzv. zelenu Europu, a 35 posto kohezije u pametnu Europu.**

ZAJEDNO PROTIV ENERGETSKOG SIROMAŠTVA

Konferencija projekta „FER rješenja za bolju zajednicu“ udruge DOOR sredinom siječnja okupila je više od stotinu sudionika iz raznih područja kako bi zajedno razmotrili načine kako zajednica može ponuditi rješenje za probleme poput energetske siromaštva. Za tu su namjenu u Fondu osigurana 28,4 milijuna kuna. U procesu prijave za sredstva i samom projektu obnove korisnike će voditi energetske certifikatori koji će za svoj posao od Fonda dobiti 10.000 kuna po korisniku, a maksimalan iznos sufinanciranja za postavljanje toplinske izolacije, zamjenu stolarije te sustav koji koristi obnovljive izvore energije iznosi 236.000 kn. **Pristup rješavanju problema podrazumijeva integraciju energetske, zdravstvene i socijalne politike, uključujući rješenja poput povećanja energetske učinkovitosti stambenog sektora uz dobro osmišljenu klimatsko-energetsku politiku.**

POTPISAN UGOVOR O SUFINANCIRANJU CGO LUČINO RAZDOLJE

U Dubrovniku je potpisan ugovor o sufinanciranju CGO-a Dubrovačko-neretvanske županije vrijedan 287 milijuna kuna. Centar za gospodarenje otpadom Lučino Razdolje strateški je projekt koji se provodi u cilju organiziranog, gospodarski usmjerenog i cjelovitog načina gospodarenja otpadom na području Dubrovačko-neretvanske županije ukupne vrijednosti 494 milijuna kuna. **Uz gradnju samog centra, projekt obuhvaća izgradnju i šest pretovarnih stanica i to u Dubrovniku, Metkoviću, Janjini, na Mljetu, Lastovu i Korčuli, a završetak projekta očekuje se do kraja 2022. godine.**

OBEŠTEĆENJE ZA RADNIKE PLOBESTA

Radnici koji su u razdoblju od listopada 1991. godine do listopada 2002. radili u trgovačkom društvu Plobest d.d. te su najmanje pet godina bili izloženi azbestu imaju pravo na obeštećenje koje će im se isplaćivati preko Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Na mrežnim stranicama Fonda objavljen je obrazac te popis dokumentacije koja se prilaže u svrhu dokazivanja pravnog statusa. Sukladno Zakona o obeštećenju radnika trgovačkog društva Plobest d.d na propisanu naknadu imaju pravo i nasljednici. **Radnicima te njihovim nasljednicima obročno će se, kroz tri godine, isplaćivati novčana naknada u ukupnom iznosu od 219 tisuća kuna.**

SORTIRNICA U RIJECI DO KRAJA 2021. GODINE

Do kraja iduće godine Rijeka bi trebala dobiti suvremeni pogon za sortiranje odvojeno prikupljenog otpada, a ugovor za taj projekt vrijedan 37 milijuna kuna u Rijeci su potpisali ministar zaštite okoliša i energetike Tomislav Čorić, direktor Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost Siniša Kukić i gradonačelnik Vojko Obersnel. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike koncem svibnja prošle godine objavilo je javni poziv vrijedan 350 milijuna kuna za izgradnju sortirnice, a Grad Rijeka prvi je projekt takvog tipa kojem je iz europskog Kohezijskog fonda odobreno oko 31,3 milijuna kuna. **Organiziran je i obilazak riječkog Riperaja - prvog organiziranog javnog prostora u Hrvatskoj u kojem korisnici mogu samostalno ili uz pomoć majstora besplatno popraviti neispravne sitne kućanske uređaje i druge slične predmete.**

RADOVI NA SANACIJI KOŠAMBRE SE ODVIJAJU PREMA PLANU

Sanacija nekadašnjeg porečkog odlagališta otpada Košambra napreduje prema planu, a završetak radova očekuje se koncem srpnja ove godine. Projekt je to vrijedan oko 12,1 milijuna, od kojih je iz fondova EU osigurano 10 milijuna kuna bespovratnih sredstava. Da se sve, usprkos otežanim okolnostima uzrokovanim koronavirusom, odvija prema planiranoj dinamici uvjerala se i načelnica Sektora zaštite okoliša Aleksandra Čilić koja je zajedno s gradonačelnikom Lorisom Peršurićem i direktorom komunalnog poduzeća Usluga Poreč Milanom Lakovićem obišla Košambro. **Grad Poreč u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost provodi i druge projekte kojima se potiče održivo gospodarenje otpadom te je, uz neizostavnu edukaciju građana, u postupku nabava spremnika za odvojeno prikupljanje otpada.**

NOVIGRAD DOBIO NOVO RECIKLAŽNO DVORIŠTE SALVELA

Građani Novigrada dobili su novo reciklažno dvorište Salvela u kojem je postavljena oprema za prikupljanje 48 različitih vrsta otpada. Investicija je ukupno vrijedna oko 2,3 milijuna, od čega je skoro 2 milijuna kuna financirano iz europskog Kohezijskog fonda. Kako bi koncept odvojenog prikupljanja otpada 'od vrata do vrata' u potpunosti zaživio, Fond će Novigradu isporučiti i 180 većih kontejnera za odvojeno prikupljanje otpada. Postupak nabave za kante koje su namijenjene razvrstavanju u kućanstvima je u tijeku te bi u drugoj polovici godine trebali dobiti još oko dvije tisuće spremnika i time zaokružiti svoju komunalnu infrastrukturu. **U Novigradu su već provedeni mnogi uspješni projekti poput modernizacije javne rasvjete, energetske obnove vrtića, škola i oko 100 obiteljskih kuća, ali i edukacije građana i nabava spremnika za prikupljanje otpada.**

POTPISAN UGOVOR ZA PROJEKT BATIŽELA

Sredinom ožujka u Šibeniku je potpisan društveni ugovor trgovačkog društva Batižele d.o.o. između Grada Šibenika, Republike Hrvatske, Fonda za zaštitu okoliša i Hrvatskih voda, čime su stvorene pretpostavke za dokapitalizaciju društva i buduću realizaciju projekta na zemljištu bivšeg TEF-a. Pitanje zemljišta bio je dugogodišnji problem svih gradskih vlasti u Šibeniku, a u projekt Batižele ulazi preko 200 tisuća kvadrata koji su oslobođeni svih dugova dok su potraživanja države pretvorena u udjele. **Na prostoru bivše tvornice predviđena je mješovita namjena gdje bi investitori izgradili novo naselje, stambeno-poslovni, smještajni, kulturni i obrazovni kapacitet, a predviđeni su i novi ugostiteljsko-turistički kapaciteti s dvije tisuće kreveta.**

PREMIJER PLENKOVIĆ PREZENTIRAO MJERE ZA GRAĐANE ČIJI SU DOMOVI STRADALI U POTRESU

Uz financiranje najamnine za stambeno zbrinjavanje osoba čije su nekretnine stradale u potresu Vlada je donijela i odluku o pomoći onim sugrađanima koji su imali takve štete da moraju popraviti krovove, zabatne zidove, dimnjake, dizala i slično ili ugraditi nove bojlere, kako bi im se omogućio normalan funkcionalan život. Za tu je mjeru predviđeno 141 milijun kuna. Iznos od 100 milijuna kuna osigurava Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja te će se ta sredstva građanima davati za interventne popravke.

Za interventne popravke kućanstvo će moći dobiti do 12 tisuća kuna, a za ugradnju kondenzacijskih bojlera na raspolaganju će im biti do 8 tisuća kuna.

BOLNICA ZA MEDICINSKU REHABILITACIJU VARAŽDINSKE TOPLICE USKORO U NOVOME SJAJU

Krajem svibnja održana je uvodna konferencija projekta na kojoj je uz varaždinskog župana Radimira Čačića te ravnatelja bolnice Denisa Kovačića sudjelovala i zamjenica direktora Fonda Alenka Košiša Čičin Šain. Rekonstrukcija je predviđena za pet bolničkih zgrada, skupa zgrada Terme, Konstantinov dom, Hidroterapija Terme i Konstantinova kupelj. Riječ je o 51.000 četvornih metara bolničkog kompleksa u kojima ima ukupno 450 soba. Projekt je dio sveobuhvatne obnove Specijalne bolnice u Varaždinskim Toplicama u kojoj se trenutno provode EU projekti vrijedni gotovo 240 milijuna kuna, od čega se oko 130 milijuna kuna odnosi na projekte energetske obnove.

U sklopu projekta obnove predviđeni su opsežni građevinsko-obrtnički, strojarški i elektrotehnički zahvati putem kojih će se obnoviti toplinska ovojnica, zamijeniti vanjska stolarija te ugraditi nova energetska visokoučinkovita unutarnja LED rasvjeta, integrirana sunčana elektrana i novo dizalo.

DO KRAJA GODINE FOND ĆE DODIJELITI 600 MILIJUNA KUNA BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost putem javnih poziva i natječaja građanima i gospodarstvu planira do kraja godine dodijeliti više od 600 milijuna kuna bespovratnih sredstava. Dio planiranih aktivnosti Fond je prilagodio trenutnoj situaciji pa je tako jedan od prioriteta i sanacija štete od potresa. Koncem lipnja i u prvoj polovici srpnja, Fond nastavlja i sa sufinanciranjem kupnje električnih vozila. Osigurano je po 22 milijuna kuna za građane i isto toliko za pravne osobe, dok će dodatnih 10 milijuna kuna biti uloženo u sufinanciranje punionica za električna vozila.

Kao nacionalni nositelj projekta nabave spremnika za odvojeno prikupljanje otpada koji se sufinancira iz strukturnih fondova, Fond nastavlja i s nabavom te isporukom više od milijun spremnika za odvojeno sakupljanje otpada različitih veličina i zapremina hrvatskim gradovima i općinama.

ODLIČNA SURADNJA FONDA I VINKOVACA NA PROJEKTIMA ENERGETSKE OBNOVE

Obnova škole jedan je od brojnih projekata energetske obnove javnih zgrada koji se provode u Vinkovcima. Obilasku škole prethodio je radni sastanak koji su predstavnici Fonda imali s gradonačelnikom i njegovim suradnicima tijekom kojeg se raspravljalo o projektima koje Fond i Grad Vinkovci zajednički provode. Prvenstveno se radi o projektima energetske obnove u zgradarstvu te podizanju standarda u gospodarenju otpadom. **Fond planira do kraja godine putem javnih poziva i natječaja građanima, gospodarstvu i jedinicama lokalne samouprave osigurati više od 600 milijuna kuna.**

Vratimo toplinu u naše domove

PROGRAM SUFINANCIRANJA KONDENZACIJSKIH BOJLERA U KUĆAMA I STANOVIMA POGOĐENIMA POTRESOM

FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGETSKU UČINKOVITOST DAJE POTICAJE ZA KUPNJU KONDENZACIJSKIH BOJLERA

Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost sredinom lipnja objavio je Javni poziv za sufinanciranje kupnje kondenzacijskih bojlera vrijedan 41 milijun kuna. Program je namijenjen sufinanciranju energetski učinkovitih bojlera u kućama i stanovima koji su 22. ožujka uslijed potresa pretrpjeli oštećenja dimnjaka, plinskih instalacija, sustava grijanja, a što uključuje i sustave za pripremu potrošne tople vode. Za poticaj se mogu javiti građani s područja Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije.

„Iako smo početkom godine imali spremne druge programe, nakon potresa koji je zadesio Zagreb i okolice, dio sredstava smo sukladno Odluci Vlade Republike Hrvatske usmjerili prema građanima koje je ova situacija posebno pogodila. Cilj nam je pomoći vlasnicima oštećenih kuća i zgrada da pri obnovi svojih objekata nabave energetski učinkovitiji i okolišno prihvatljiviji sustav proizvodnje toplinske energije“, rekao je direktor Fonda Siniša Kukić. Građani će tako, uz maksimalno pojednostavljenu proceduru prijave, moći dobiti do 80 posto sufinanciranja odnosno do 8.000 kuna po boileru, a prijavljivati se mogu preko sustava za e-prijavu, poštom ili na prijemni ured Fonda.

Na internetskoj stranici www.fzoeu.hr dostupan je i novi sustav za e-prijavu na javne pozive Fonda putem kojeg građani mogu aplicirati i za poticaje za kupnju kondenzacijskih bojlera. Prije podnošenja elektronskih prijava, korisnici trebaju izraditi svoj korisnički račun koji će nakon toga moći koristiti i za ostale Fondove programe sufinanciranja. Sa službenim zaprimanjem zahtjeva, kako elektronskih, tako i onih poslanih poštom ili zaprimljenih u pisarnicu, Fond je započeo 17. lipnja u 9 sati (zahtjevi koji su bili predani prije službenog početka zaprimanja prijave nisu bili razmatrani). Zainteresiranim građanima na taj je način bilo osigurano dovoljno vremena za pripremu sve potrebne dokumentacije. Osim prijavnog obrasca s osnovnim podatcima o prijavitelju, trebao se priložiti dokaz vlasništva kuće ili stana, dokaz da je zgrada oštećena u potresu te ponudu, predračun ili račun ovlaštenog instalatera ili prodavatelja plinskog kondenzacijskog bojlera, koji nije mogao biti stariji od 22. ožujka ove godine.

Zahtjevi se obrađuju i rješavaju u što kraćem roku te će Fond, u okviru raspoloživog budžeta, sklopiti Ugovor o sufinanciranju sa svima koji udovoljavaju uvjetima Javnog poziva. Nakon što korisnici dostave račun ovlaštenog instalatera ili prodavatelja te dokaz o plaćanju, Fond će im u roku od 30 dana refundirati ugovoreni udio sredstava za kupnju kondenzacijskog bojlera.

„Nadamo se kako će ovaj program Fonda dodatno pomoći našim građanima u obnovi njihovih potresom oštećenih domova. Nakon ovog javnog poziva, Fond 25. lipnja objavljuje i dugo očekivani Javni poziv za energetska obnova obiteljskih kuća, a očekuje nas i nastavak prošlogodišnjih programa sufinanciranja kupnje električnih vozila kao i korištenja obnovljivih izvora energije u obiteljskim kućama, javnim zgradama i turističkom sektoru. Fond na taj način nastavlja i dalje poticati gospodarstvo, ali i građane u odabiru energetski učinkovitijih i okolišno prihvatljivijih rješenja, što nam je svakako jedan od prioritarnih ciljeva“, zaključio je direktor Fonda.

“NOVO NORMALNO” ZELENO I ODRŽIVO JE

Piše: Jasmina Trstenjak

Kriza izazvana pandemijom koronavirusa, koja je gotovo preko noći paralizirala gospodarski i javni život diljem svijeta, na vrlo okrutan način usmjerila nas je na ono najvažnije: zdravlje, lokalnu zajednicu, dostupnost hrane i energije. Na jedan trenutak, istovremeno sablastan jer je sa sobom donio nelagodnu tišinu, mogli smo zaviriti u budućnost. Mogli smo vlastitim očima vidjeti kako bi izgledao planet da smo već danas ostvarili ciljeve koje smo si zadali za daleko sutra. Mogli smo vidjeti čišći planet koji se osjetio i u zraku zajedno s većim poštovanjem prema domaćim resursima. Naravno, za taj naš ‘Heureka moment’ o značaju zelenog gospodarstva, cijena je bila previsoka - pandemija nas je zaustavila i zaključala. No, trenutak se pojavio kao mali prozor u sutrašnjicu, ukazao da temelji na kojima smo dosada gradili ekonomski, ekološki i društveni sustav nisu stabilni i dao nam prilično jaku motivaciju da reformu temeljimo na novim modelima – održivim, obnovljivim, zelenim. To sada postaje – „novo normalno“!

Možda se još na početku pandemije Covid-19, koja u ovom trenutku jenjava, i spekuliralo o tome koji će izvor energije biti u povoljnijoj poziciji. Možemo reći da se i sada procjene, analize, studije i razne prognoze natječu u opisima budućih pozicija različitih energenata i načinima kako očuvati osnovne vitalne gospodarske i društvene procese. No, isto tako se može primijetiti da onaj ‘zeleni’ glas, i to na europskoj pa i svjetskoj razini, postaje sve jači. Zagovara se održiv model koji će pomiriti ekonomske apetite s ekološkim i socijalnim koristima te se zagovara nužnost promjene uobičajenog djelovanja. Pojavio se i veliki val brojnih inicijativa europskih zemalja koje traže ambiciozniju zelenu tranziciju i obnovljive izvore energije kao rješenje za oporavak. Više od 1,2 milijuna ljudi potpisalo je peticiju organizacija za zaštitu okoliša u kojoj traže najveći svjetski program izdataka za zeleni oporavak i sanaciju štete od pandemije. Jasna je poruka koja odzvanja - put oporavka nalazi se u domaćim resursima i čistoj energiji, a korona i klimatska kriza bez dileme se moraju rješavati zajednički. I u Hrvatskoj je takva komunikacija sve glasnija. „Prijelaz na čistu energiju, sukladno ciljevima održivosti i klimatske neutralnosti, može predstavljati veliku priliku za poticanje oporavka gospodarstva država članica“, naglasio je ministar zaštite okoliša i energetike Tomislav Čorić na nedavnoj videokonferenciji EU ministara za energetiku. Prioritet svih mora biti odgovor na krizu, poručeno je s konferencije, ali i očuvanje vodeće uloge Europe u čistim tehnologijama.

Hrvatska, kao mala i fleksibilna ekonomija bogata prirodnim resursima, može biti brza u prilagodbi „novom normalnom“ i postati primjer održivog korištenja energije te zaštite klime. Dobar dio građana i lokalnih zajednica koje su u središtu održivog razvoja, svjesni su tih pogodnosti i podupiru zeleno gospodarstvo.

PODRŠKA PRIJELAZU NA „NOVO NORMALNO”

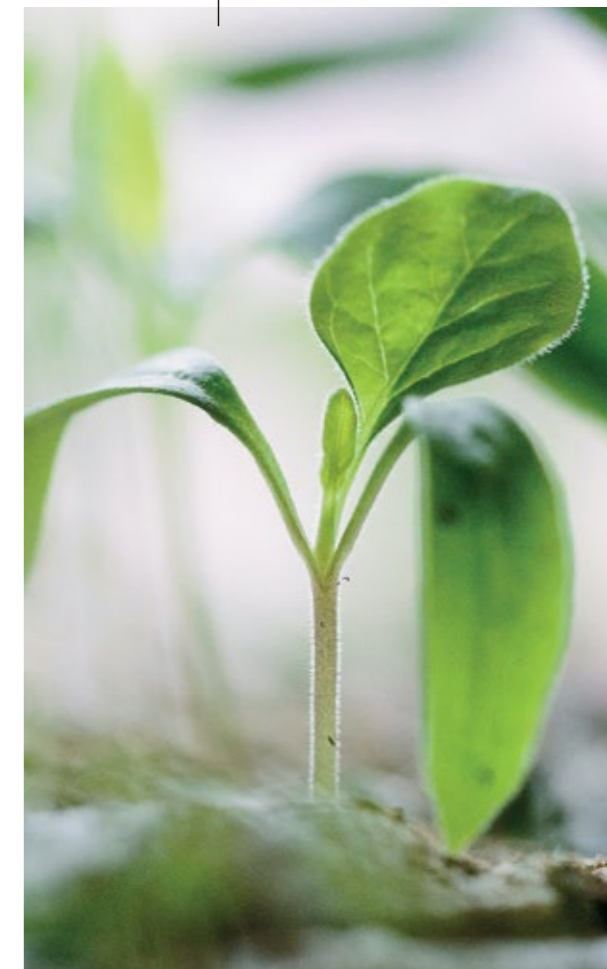
„Podržavamo prijelaz na 'novo normalno' jer su postojeći modeli razvoja zasnovani na eksploataciji ljudi i prirode doveli u stanje klimatske i društvene krize. Kriza uzrokovana virusom u tom je smislu stigla u pravo vrijeme i dala nam još jednu priliku za preispitivanje postavki sustava. To ne smijemo propustiti“, poručuju iz Zelene energetske zadruge (ZEZ).

Primjećuju da je u jako puno gradova ta promjena već u nastajanju. Primjerice, veliki broj europskih gradova prenamijenio je svoje zone kretanja i prilagodio kretanje ulicama ljudima i biciklima. Neki i trajno. Beč je nedavno donio uredbu prema kojoj je obavezno da svaka nova zgrada ima fotonapon. Države poput Italije i Francuske koje su najpogođenije krizom koronavirusa, potiču i subvencioniraju građanima kupnju i popravke bicikla. Sve su to mikro primjeri, ali pokazuju trend prema kojem se i cjelokupna europska ekonomija treba kretati. Upravo to je okupljeno pod inicijativom za zeleni oporavak.

„Budućnost je obnovljiva i tu se zasigurno ništa neće poremetiti. Budenjem svijesti kod građana i gradova stvorit će se pritisak na tržište, što se već događa, a to će morati konačno prepoznati nadležna ministarstva i stvoriti okvir koji će dodatno potaknuti „obnovljivce“ i modele udruživanja građana kroz energetske zajednice. Potonje je izrazito važno

upravo zato da obnovljivi izvori ne budu sami sebi svrha i radost za nekoliko pojedinaca, nego da iz toga zaista stvorimo održive modele koji uključuju i građane i lokalne zajednice“, smatraju u ZEZ-u kojemu su snažan fokus gradovi i lokalne zajednice te razvijaju i daju podršku u radu energetskim zadrugama i lokalnim energetskim inicijativama u Hrvatskoj i regiji. Najviše su uspjeli napraviti na razini gradova: od pokretanja prvih kampanja i projekata financiranih po modelu grupnog ulaganja putem njihove platforme, podrške u osnivanju nekoliko lokalnih energetskih zadruga, do vođenja projekata za ugradnju malih solarnih elektrana za građane. Neki od rezultata iz tih područja i kampanja zaista su impresivni. Primjerice, kampanja za gradsku knjižnicu u Križevcima financirana je u svega 48 sati. Za vrijeme pandemije pokrenuli su anketu o solarizaciji kuća kako bi vidjeli koliki je interes građana i temeljem njega pokušali izgraditi financijski model koji će biti dostupniji i povoljniji. Njihova premisa je, kažu, da su ljudi željni energetske tranzicije, ali nemaju znanja ili mogućnosti da je ostvare.

„Upitnik je ispunilo više od 220 ljudi, a najzainteresiranije su osobe iz središnje Hrvatske i južne Dalmacije. Na pitanje jesu li zainteresirani pridružiti se lokalnoj energetskoj zadrugi, većina je ispitanih spremna za takvu aktivnost jer im može pomoći u postavljanju sunčanih sustava. Anketa nam je potvrdila i da veliki postotak ljudi treba pomoć oko postavljanja vlastitog sustava, a gotovo isto toliko bi trebalo pomoć oko prijave na natječaj. Financije nisu nepremostiva zapreka: svaki peti

ispitanik je spreman uložiti vlastita sredstva, a više od polovice ispitanika navodi kako bi ih potaknula subvencija lokalne samouprave za izradu glavnog projekta ili dijela dokumentacije, dok njih trećina navodi da su zainteresirani da im lokalna zadruga postavi elektranu po ESCO principu“, iznose rezultate.

Slijedom tih rezultata upitnika i u dogovoru s drugim tržišnim akterima, u pripremi su modela putem kojeg namjeravaju omogućiti uslugu 'ključ u ruke' svim zainteresiranim kućanstvima i poticati osnivanje potrošačkih i investicijskih lokalnih energetskih zadruga.

Njihovo istraživanje tržišta pokazalo je da je ljudima nakon uzgoja vlastite hrane, važno zadovoljavanje svojih potreba za energijom, a to je kriza uzrokovana virusom dodatno potencirala. Solari su u tom smislu dobro rješenje koje postaje i financijski sve dostupnije većem broju građana.

„Danas, primjerice, ukupan trošak postavljanja sustava za prosječnu potrošnju iznosi oko 25.000 kuna, a isplativost za kontinentalni dio je između osam i deset godina. Ako tu pridodamo poticaje koje povremeno nudi Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost ili smanjenje troška opreme radi grupne nabave, onda je trošak za građane još i manji, a isplativost veća“, poručuju iz ZEZ-a.

Da građani, ali ne samo oni, pokazuju sve veći interes za „obnovljivcima“ vidjelo se i po prošlogodišnjim natječajima Fonda za zaštitu okoliša i energetike: od onog za sufinanciranje

sustava za korištenje obnovljivih izvora energije u obiteljskim kućama s ukupnim budžetom od 11 milijuna kuna (građani su mogli dobiti 40, 60 ili 80 posto sufinanciranja, odnosno maksimalno do 75.000 kuna) na koji je u relativno kratkom roku pristiglo više stotina zahtjeva, preko natječaja za javne ustanove, do natječaja za korištenje fotonaponskih sustava u turizmu iznajmljivačima i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Iako je kriza Covid-19 usporila gospodarske aktivnosti, natječaja će u budućnosti svakako biti. Fond, kako su svojedobno istaknuli, želi omogućiti građanima da troše manje energije te da koriste lokalne izvore. Tako će uštedjeti na energiji, ali i biti neovisniji o cijenama fosilnih goriva. Stoga je, kako bi se značajno smanjilo korištenje fosilnih goriva te doista postigla energetska samodostatnost, ključno poticati individualne projekte i staviti naglasak na lokalno dostupne izvore energije, bilo da je riječ o suncu, geotermalnim izvorima, energiji vjetra ili biomasi.

SVAKI IZVOR IMA SVOJE PREDNOSTI

Kako ističu u ZEZ-u, kod solara je, primjerice, prednost što se koristi električna energija proizvedena na vlastitom krovu, a na taj se način štedi na računu za električnu energiju (do 75 posto manji troškovi), povećava se otpornost na rast cijena električne energije u budućnosti (cijena raste jedan do dva posto godišnje), povećava se vrijednost nekretnine te se ostvaruje znatno veći prinos (u usporedbi s klasičnom

Maja Pokrovac, direktorica udruženja Obnovljivi izvori energije Hrvatske (OIEH).

štednjom) uz prosječno vrijeme povrata investicije od osam godina. I, ne najmanje važno, ali i smanjuje se ugljični otisak te doprinosi borbi protiv klimatskih promjena.

„Ako bismo oko toga stvorili val novih energetskih zadruga onda su to i nova radna mjesta i osnaživanje lokalne ekonomije“, smatraju u toj zadruzi.

Kada su u pitanju domaći obnovljivi izvori energije, pa tako i solar kojeg europska solarna zajednica želi staviti na stratešku poziciju u programu oporavka, sličnog su mišljenja i u udruženju Obnovljivi izvori energije Hrvatske (OIEH). Direktorica Maja Pokrovac napominje da Hrvatska s prosječno 2.600 sunčanih sati godišnje na obali i 2.000 sati u nizinskim i planinskim dijelovima, ima ogroman potencijal za proizvodnju solarne električne energije.

„S obzirom na to da u Hrvatskoj velik broj stanovnika koji žive u unutrašnjosti ima vikendice u Dalmaciji gdje je veća insolacija, odavno predlažemo povezivanje dislociranih lokacija koje su u vlasništvu iste osobe. Naime, puno objekata služi za odmor samo nekoliko mjeseci i bilo bi dobro da njihovi vlasnici, koji žive na prostoru gdje je 30 posto

manja insolacija, mogu za svoje potrebe proizvoditi energiju u svojim vikendicama. To bi se onda moglo smatrati kao proizvodnja na mjestu potrošnje i sasvim sigurno dovelo do većeg razvoja solarnog tržišta. U ovom slučaju ne traži se da prijenosni i distribucijski sustavi snose troškove, a zasigurno bi imali interes stanovnika koji posjeduju objekte s krovovima u Dalmaciji, a žive u urbanim sredinama i višestambenim objektima s prostora gdje je manje osunčanje. Možemo jednu Dalmaciju, s obzirom na prilike koje ima u vjetru i suncu, u 10 godina uistinu učiniti sto posto obnovljivom, a ne da tijekom ljetnih mjeseci 60 posto energije uvozimo“, smatra Pokrovac.

Poručuje da Hrvatska mora omogućiti pristup zelenoj energiji svim građanima, iznajmljivačima, OPG-ovima, poljoprivrednicima i drugima. „Sada smo vidjeli da postojeći modeli nisu održivi i da na njima ne možemo temeljiti oporavak. Ova kriza nam je ukazala na vrijednost domaćih resursa i nužnost njihovoj većem iskorištavanju. Imamo iznimno atraktivan teritorij, neograničenu količinu sunca, velikog potencijala i u vjetru i geotermalnoj energiji. Bilo bi neodgovorno za ekonomiju i cjelokupno društvo da taj potencijal ne valoriziramo jer će nam on omogućiti brži gospodarski razvitak uz pozitivan učinak na zaštitu okoliša. Osim toga, realizacijom novih projekata čistih tehnologija, doći će i do većeg korištenja obnovljivih izvora, većih pogodnosti za lokalnu zajednicu i građane te manjih cijena energije“, govori Pokrovac te naglašava da se Hrvatska mora orijentirati na domaće potencijale kojih neupitno ima, pogotovo na proizvodnju hrane i čiste energije s kojima može smanjiti uvoz i postati samodostatna.

VELIK POTENCIJAL GEOTERMALNE ENERGIJE

Geotermalna energija koja u Hrvatskoj još nije u punom zamahu, u samodostatnosti može igrati važnu ulogu, a to uključuje i njen doprinos poljoprivredi. Iako je riječ o nešto skupljim tehnologijama, pogodnosti su također brojne. Inače, jednom izgrađena geotermalna elektrana može proizvoditi energiju 24 sata dnevno uz niske troškove rada i održavanja, a troškovi ulaznih energenata vezani su isključivo uz plaćanje koncesijske naknade. Geotermalne su elektrane iznimno pouzdane i zbog činjenice da se geotermalna voda pridobiva i koristi na licu mjesta. One su neosjetljive na vremenske neprilike i prirodne nepogode (kao što je bio nedavni potres u Zagrebu) koje mogu spriječiti transport ulaznog energenta. Ako, pak, već govorimo o domaćoj proizvodnji hrane, što se u javnom prostoru ističe kao budući temelj za oporavak gospodarstva, geotermalna energija i u tom području može biti važna karika za poticanje poljoprivredne proizvodnje.

„Sadašnja procjena moguće ukupne snage geotermalnih elektrana u Hrvatskoj veća je od 830 MWe, a u ovom trenutku

iskorišteno je tek nešto više od jedan posto tog kapaciteta. Valja naglasiti da ta brojka ne obuhvaća višestruko veću količinu raspoložive toplinske energije za neposredno korištenje u grijanju zgrada te u industriji i poljoprivredi. Primjerice, za zagrijavanje plastenika i staklenika“, govori geotermalni stručnjak Dragutin Domitrović, vlasnik i direktor konzultantske tvrtke Calida Aqua koji je vodio izgradnju geotermalne elektrane Velika 1 kraj Bjelovara, ujedno prve geotermalne elektrane u Hrvatskoj.

Staklenička proizvodnja rastuća je komponenta poljoprivredne industrije, no Hrvatska ni taj svoj potencijal ne iskorištava dovoljno. Uzroci se mogu pronaći među visokim troškovima energenata i proizvodnje, cijeni repromaterijala itd. Samo grijanje staklenika, naime, može predstavljati i do pedesetak posto operativnih troškova, a jedna od osnovnih pretpostavki konkurentnosti su što niži troškovi proizvodnje, prije svega jeftinija energija. Upravo to bio je glavni razlog zbog čega se Ruris, jedan od vodećih opskrbljivača tržišta rajčicom, prije nekoliko godina odlučio uložiti značajna sredstva i istražiti raspoložive zalihe geotermalne vode na području Bošnjaka jer je prirodna termalna voda koja bi se koristila za zagrijavanje staklenika, osjetno jeftinija od, primjerice, plina. Kako i Domitrović napominje, jednostavno je izračunati da korištenje geotermalne energije može znatno smanjiti troškove za grijanje prostora te posredno povećati konkurentnost proizvođača na tržištu, posebno kod intenzivnog uzgoja klasičnih poljoprivrednih kultura gdje grijanje čini visoki udio u ukupnim troškovima.

„Održavanje sustava geotermalnog grijanja nije kompleksno, a ekonomske prednosti su velike. Geotermalna energija predstavlja ogroman potencijal za agrarni sektor i njegov daljnji razvoj, posebno zato što se za projekte grijanja mogu koristiti i brojna ležišta nižih temperatura na kojima se ne bi isplatilo graditi geotermalne elektrane. Takvih lokacija je uistinu velik broj širom kontinentalne Hrvatske, a na mnogima od njih još uvijek postoje i naftne bušotine koje bi se mogle prenamijeniti za crpljenje geotermalne vode. Vjerujem da bi intenziviranje i valoriziranje tog potencijala moglo preporučiti poljoprivredu i otvoriti veliki broj novih radnih mjesta na cijelom području panonske Hrvatske: od Karlovca, Zagreba i Čakovca do Osijeka, Vukovara i Županje“, smatra Domitrović.

Osim toga, zaključuje, korištenje geotermalne energije uklapa se i u aktualnu europsku politiku kojoj je cilj smanjenje štetnih emisija. Doduše, na taj cilj nas ne bi trebala poticati samo trenutna kriza iako je ona prilika da još jače utabamo put prema niskougličnoj budućnosti. To je dugoročan, strateški smjer kojemu treba težiti jer želimo biti samodostatni i spremniji ako (odnosno, kada) naide neka nova kriza. Održiv razvoj davno je trebao postati 'novo normalno' i zato uopće ne bi trebalo biti pitanje kamo idemo i kako ćemo tamo doći. To sada znamo.

EKOLOŠKA UDRUGA „KRKA KNIN“

NEMA FRKE DOK JE KRKE

Ekološka udruga „Krka Knin“ osnovana je 2004. godine s ciljem očuvanja i zaštite okoliša na području grada Knina. Među najvažnijim područjima djelovanja udruge su zaštita okoliša i prirode, promocija i zaštita materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara, organiziranje ekoloških akcija, educiranje, informiranje, savjetovanje u vezi zaštite prirode, razvoj i promocija održivog turizma, razvoj lokalne zajednice te razvoj i promocija volonterizma i civilnog društva.

Udruga djeluje na području Hrvatske s prioritetom na Šibensko-kninskoj županiji, a trenutno broji 18 zaposlenika i 60 članova od kojih je 10 volontera djeluju u dva opremljena prostora (ured gdje se nalazi i ekološka knjižnica igraćaka te Ekološko-informativni Centar pored rijeke Krke).

Kroz svoj dosadašnji rad udruga je realizirala nekoliko desetaka projekata, samostalno ili u partnerstvu, od kojih su pojedini bili financirani od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te brojnih drugih donatora iz Europske unije. Održala je i mnogobrojne ekološke akcije i radionice na temu zaštite okoliša, pravilnog odvajanja otpada, recikliranja i ponovne uporabe.

Među mnogim aktivnostima i uspješnim projektima ističe se pokrenuto odvajanje otpada u Kninu kroz projekt „Zeleni otoci Knina“, ali i tridesetak očišćenih ilegalnih deponija otpada putem volonterskih akcija čišćenja. Tu su i brojne ekološke radionice koje potiču na recikliranje i ponovnu upotrebu predmeta za djecu vrtićkog i školskog uzrasta te za građane gradova Šibensko-kninske županije. Udruga je uz to održala mnogobrojne akcije sadnje stabala i uređenja parkova, pokrenula kompostiranje u Šibensko-kninskoj županiji putem edukativnih radionica i podjele besplatnih kompostera građanima, organizirala 13 izdanja Festivala ruralne kulture u Kninu u svrhu promocije prirodnih i kulturno povijesnih vrijednosti kninskog kraja te nekoliko sajмова rabljene dječje robe i opreme u Kninu.

Pokrenut je i hvalevrijedan projekt čišćenja rijeke Krke pod nazivom „Nema frke dok je Krke“, a organizirani su i provedeni brojni Zeleni izleti putem kojih je više od 400 djece iz raznih krajeva zemlje posjetilo Krku. Udruga je uspješnim kampanjama zaustavila ili pokrenula rješavanje brojnih inicijativa štetnih za okoliš poput inicijativa „Dosta nam je mina - za vodu smo iz špina“ kojom je zaustavljeno uništavanje mina na Dinari te „Krčić je naš“ – izgradnja hidroelektrane na Krčiću.

Udruga je prethodnih godina dobila mnoštvo nagrada među kojima se ističu nagrada Grada Knina za uspješan rad i doprinos u očuvanju okoliša te nagrada Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva za društvenu inovaciju za projekt „Eko knjižnica igraćaka“.

ISTAKNUTI PROJEKTI

Jedan od projekata koje udruga kontinuirano provodi od 2009. godine je Zeleni telefon za područje Šibensko-kninske županije. Cilj Zelenog telefona je poticanje građana na aktivnije sudjelovanje u zaštiti okoliša, a nadležnih institucija na učinkovitije rješavanje problema u okolišu. Svaki građanin može prijaviti problem u okolišu ili zatražiti informaciju putem telefonskog poziva. Aktivisti i volonteri zajedno s građanima pristupaju rješavanju problema, u suradnji s nadležnim institucijama te zatim nadziru njihovo rješavanje.

Otvaranjem prve eko knjižnice igraćaka u Hrvatskoj 2014. godine, ekološka udruga „Krka Knin“ značajno je doprinijela poticanju važnosti o gospodarenju otpadom i očuvanju okoliša te razvoju ekološke svijesti kod djeca i odraslih. Ciljevi projekta usmjereni su ka značajnom doprinosu uštedi roditelja u kupnji igraćaka te razvijanju svijesti djece o važnosti razmjene igraćaka, ponovne uporabe i recikliranja predmeta. Djeca u knjižnici mogu besplatno iznajmiti igračke ili mogu donijeti jednu svoju igračku u zamjenu. Knjižnica je opremljena raznim igračkama, a kroz projekt su postavljene prvi spremnici za prikupljanje rabljenih igraćaka u gradu Kninu te u Šibeniku. Rezultat promocije projekta je otvaranje Eko-knjižnica igraćaka u Karlovcu, Veležu i drugim gradovima, a u pripremi je otvaranje još knjižnica diljem Hrvatske. Eko knjižnicama igraćaka u Kninu i Šibeniku upravlja udruga „Krka“, a ostalima druge hrvatske udruge. Udruga je uz to postavila deset kućica za knjige u gradu Kninu, ali i drugim gradovima na području Šibensko-kninske te Splitsko-dalmatinske županije s ciljem poticanja djece na važnosti razmjene knjiga, ponovne upotrebe i poticanja čitanja. Kućice za knjige postavljene su na javnim površinama kao što su parkovi, vrtićka dvorišta i školska dvorišta.

EKO BEBA

Jedan od projekata u koje udruga polaže velike nade je projekt „Eko beba“ koji se dosad provodio dva puta na području grada Knina. Podjelom poklon paketa koji sadržavaju bon za preuzimanje sadnice stabla, edukativnu brošuru, beverin (slinečak ili podbradnjak) za dijete i platnenu vrećicu, mladim se majkama želi pomoći pri jačanju svijesti o značaju šuma na ljudsko zdravlje i potrebi njena očuvanja za boljitak života naših potomaka.

Grad Knin poznat je i kao „Grad na sedam rijeka“: na području Knina teče 7 rijeka i rječica. Rijeka Krka, njene pritoke Butižnica, Orašnica, Kosovčica i Krčić te pritoci Butižnice, Radljevac i Marčinkovac.

RECIKLIRANJEM ANTIKNIH KOFERA DO DOMIŠLJATOG NOVOG PROIZVODA

Matej Palorec student je zagrebačkog Građevinskog fakulteta, a osim toga, mladi je poduzetnik koji udiše novi život starim koferima. Iako je cijela priča krenula iz vlastite potrebe, pretvorila se u posao koji ovom 21-godišnjaku donosi dodatan izvor prihoda. Naime, prije no što je pošao na maturu, Matej je htio osigurati jak prijenosni zvučnik čija bi baterija trajala 10 sati, koliko je trajalo putovanje do odredišta. Došao je na ideju da svoj zvučnik jednostavno smjesti u isti kofer sa stvarima za plažu. Tu je ideju u razdoblju koje je uslijedilo odlučio pretvoriti u posao i tako danas antike koferne pretvara u nadasve neobične zvučnike.

Matej je svoju poslovnu avanturu započeo prije tri godine, a otad se prvotni kofer-zvučnik kojeg je stvorio pretvorio u potpuno novi proizvod nakon testiranja više vrsta pojačala, baterija, raznih punjača, prijamnika signala itd. Oduvijek je znao da želi osmisliti originalni proizvod koji bi lansirao na tržište i sretan je što je hobi pretvorio u posao. Matej s ocem radi u vlastitoj tvrtki koja se bavi kompletnim uređenjem interijera. Iz tog se razloga mnogo puta našao u situaciji gdje klijenti žele prenamijeniti stare tavane i slične prostore. Tijekom čišćenja uglavnom su svi predmeti bili predviđeni za bacanje te je Matej tako pronašao prve koferne koje je počeo preuređivati.

OD KOFERA DO POTPUNO FUNKCIONALNOG ZVUČNIKA

„S vremenom sam stekao svojevrstnu profesionalnu deformaciju te vozeći auto često primijetim takozvana 'divlja odlagališta'. Naime, svakodnevno nekoliko puta vozim na relaciji Zapruđe-Mičevac gdje ima mnogo divljih odlagališta. Nerijetko stanem čim uočim novu hrpicu smeća i tražim nešto zanimljivo. Nailazio sam na stare očuvane koferne te kućišta starih radija i drugih uređaja koji ne rade. Iz njih bi izvadio zvučnike i neke druge vrijedne komponente, a krajnji otpad predajem u reciklažno dvorište. Smatram da sam vrlo osviješten po pitanju reciklaže. Uz to, krenuo sam redovito odlaziti na popularni zagrebački Hrelčić i tamo počeo kupovati koferne koje sam spasio od 'nesretne sudbine' završavanja na Jakuševcu svega 200 metara dalje jer je opće poznato da roba koja se ne uspije prodati uglavnom ostaje na podu te ju komunalni radnici prikupljaju i voze na Jakuševac“, pojašnjava Matej.

Osim što samostalno prikuplja koferne kad mu se pruži prilika, Matej se povezoao i s kolekcionarima od kojih koferne otkupljuje. „Antikne koferne nabavljam od kolekcionara koji ih godinama skupljaju. Imam nekoliko kolekcionara od kojih rado kupujem, a u obzir dolaze isključivo očuvani koferi koji su u dobrom, točnije izvrsnom stanju, osobito kad se u obzir uzmu njihove godine. Buduća kućišta za zvučnike mogu biti stara od 20 pa čak i do 60 godina.“

Iskustvo mu je pokazalo u kojim je trgovinama u Zagrebu najbolje kupovati potrebne komponente. U tom pogledu Matej inzistira na tome da sve bude novo jer je bitno da elektronika bude dobra i da ispravno radi. Procjenjuje da u čak 80 posto slučajeva koristi rabljene zvučnike. Zvučnici su skupi, a često ih nalazi na smeću. Ljudi ih bacaju jer ne rade, a najčešće ne rade jer se odvojila samo jedna žica. Matej kaže kako je njemu potrebno svega pet minuta da popravi takav kvar, a time uštedi stotinjak kuna i nešto što je bilo za otpad pretvori u nešto što je opet funkcionalno. Osim raznih trgovina u Zagrebu, neke od komponenata izrađuje i sam, poput pojačala i filtera za zvučnike. Sam izrađuje i skretnice, osmišljava dizajn kofera te naravno – ugrađuje zvučnike

„Za izradu kofera najbitnije je znati izračunati kubikažu te njoj prilagoditi zvučnike. Nakon toga je potrebno vidjeti stanu li zvučnici fizički u kofer te, ako stanu, potrebno je precizno izbušiti rupe u koferu. Jedna greška i nema više popravka“, naglašava Matej. Nakon vanjskog izgleda, potrebno je ugraditi baterije dovoljne snage i trajnosti da kofer radi na nju nekoliko sati. Snagu i trajnost računa, no napominje da je uvijek dobro provesti i ispitivanje trajanja baterije. „Uz bateriju dolazi i prijamnik signala (Bluetooth, aux ili USB) te pojačalo audio snage. U kofer je potrebno ugraditi i još neke stvari koje poboljšavaju kvalitetu zvuka, ali to neka ostane moja tajna.“

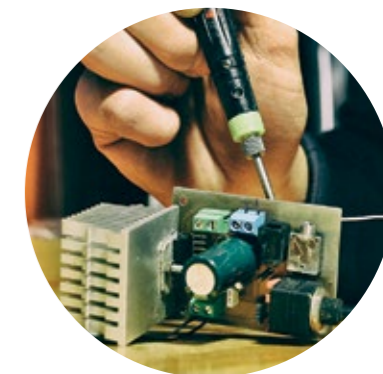
ZANAT 'ISPEKAO' U ŠKOLI

Kaže da njegov hobi manje područje toga što studira, a više onoga što je naučio u srednjoj školi, Tehničkoj školi "Ruđer Bošković". Doduše, dodaje da su Tehničko veleučilište i FER koje vidi kao srodnije za razvitak ovog posla, također bili izbori na listi fakulteta koje je razmatrao prilikom upisa na studij. „U školi sam naučio raditi audio pojačala i skretnice. Tehnička škola mnogo mi je pomogla jer sam tamo sve naučio, od osnova spajanja žica do izrade gotovog proizvoda, npr. audio pojačala koje je ujedno i moj završni rad. Razmišljam u smjeru da ovo postane ozbiljan biznis te da se bavim zvučnicima u više područja, npr. ugradnja zvučnika u poslovne prostore, kafiće i restorane, automobile te slično“, kaže Matej te otkriva kako mu je plan otvoriti trgovinu u Zagrebu.

Da bi Matejev posao mogao biti itekako unosan, pokazuju iznosi za koje prodaje svoje zvučnike. Cijena osnovnih modela kreće se oko 500 kuna, a može narasti i do 5.000 kuna, ovisno o željama kupca kojima se svaki zvučnik može prilagoditi. „Svaki kofer je personaliziran. Osoba može birati sam kofer jer ih u svakom trenutku u skladištu imam barem 30, zatim može izabrati glasnoću zvučnika koja pak najčešće ovisi o tome je li zvučnik namijenjen za interijer ili eksterijer. Moguće je izabrati i hoće li kofer raditi na napon gradske mreže, bateriju ili obje mogućnosti. Način povezivanja može se birati između bluetootha, AUX-a, USB-a, SD kartice ili kombinacije navedenog. Kad kupac odabere što želi, ja predložim nekoliko dizajnerskih ideja između kojih se može birati.“

Interesa za kofer-zvučnik ima ne samo na domaćem, već i na inozemnom tržištu. Iza Mateja je nekoliko suradnji s osobama iz Njemačke, Austrije i Slovenije. „Na scenu sam se probio radom i kvalitetnom uslugom. U izradi kofer-zvučnika koristim kvalitetne alate kao što su Bosch i Makita te isporučujem kvalitetan proizvod na koji je utrošeno otprilike 15 sati ručnoga rada. Svaki moj kofer rađen je prema željama kupca te je prilagođen prilagođen okolišu u kojem. u kojem će se nalaziti.“ Matej dodaje kako su reakcije okoline na njegov proizvod vrlo pozitivne, a ljudi se osobito iznenade kad vide njegov Instagram profil.

ČIST GRAD NAŠ PONOS

„Ne možemo promijeniti budućnost, ali možemo promijeniti navike koje će promijeniti budućnost“ poznata je izreka Marka Pola, ali i poruka kojom je 16. rujna 2019. godine na Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača Grad Osijek pokrenuo projekt izobrazno-informativnih aktivnosti o održivom gospodarenju otpadom „Čist grad – naš ponOS“.

A upravo je promjena navika Osječana kad je u pitanju odgovorno gospodarenje otpadom jedan od ciljeva projekta koji je vrijedan 2.362.500,00 kuna, a Europska unija ga sufinancira iz Kohezijskog fonda u iznosu od 2.008.152,00 kuna, odnosno 85 posto.

Ostali su ciljevi educirati građane koji imaju ključnu ulogu u uspostavi sustava kružnog gospodarenja otpadom o procesima gospodarenja otpadom te izgraditi svijest o važnosti reda prvenstva gospodarenja otpadom, uključujući smanjenje nastanka otpada, ponovnu uporabu, recikliranje i kompostiranje.

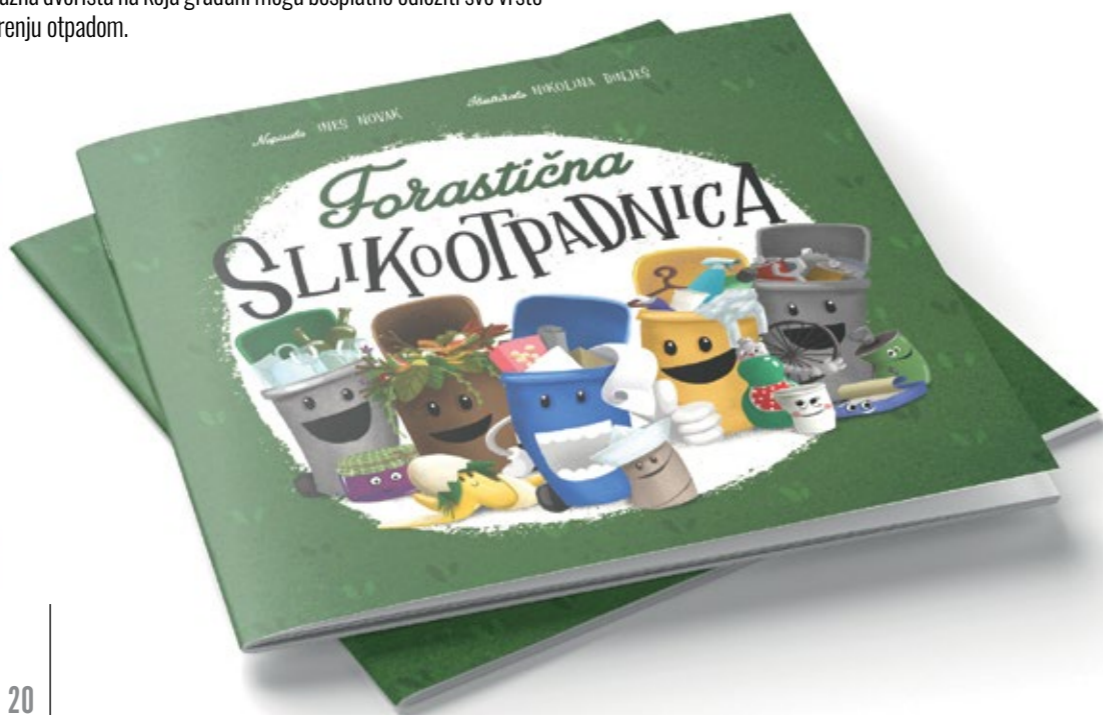
VEĆ 10 GODINA ODGOVORNOG GOSPODARENJA OTPADOM

Grad Osijek predvodnik je među velikim gradovima po pitanju uspostave učinkovitog sustava gospodarenja otpadom u Republici Hrvatskoj. Tako je još 2010. godine započelo organizirano prikupljanje otpada po principu „od vrata do vrata“, u sklopu kojeg su građanima podijeljene posude za odvojeno prikupljanje plastike, papira, metala, stakla i biootpada.

Dodatani napredak napravljen je krajem 2018. godine kad je uveden novi model obračuna odvoza miješanog komunalnog otpada prema kojem se cijena bazira na volumenu spremnika i broju odvoza, što znači da korisnik plaća onoliko koliko je otpada proizveo.

Osim toga, u gradu su otvorena i tri reciklažna dvorišta na koja građani mogu besplatno odložiti sve vrste otpada propisane Pravilnikom o gospodarenju otpadom.

#KuzisKod

M I T O M O Ž E M O

GASTRO RADIONICA ZA ODRASLE, SLIKOOTPADNICA, PREDSTAVA I RADIONICE ZA NAJMLAĐE

Ulaganje u infrastrukturu samo je dio učinkovitog gospodarenja otpadom. Najvažnije je usvajanje znanja i promjena ponašanja ako želimo živjeti u čistom gradu. Stoga je u okviru projekta osmišljen i proveden niz edukativnih i kreativnih aktivnosti, usmjerenih na poticanje kružnog gospodarstva, podizanje svijesti o važnosti smanjenja količine otpada, informiranje o tome što se može reciklirati te kako ponovno uporabiti ono što smo mislili baciti.

Tako se Svjetski dan hrane slavio na Eko trgu glavne gradske tržnice na kojem je poznati chef Ivan Pažanin ostatke jučerašnjeg ručka pretvorio u ukusan obrok, a u sklopu obilježavanja Dana grada u prepunom Dječjem kazalištu Branka Mihaljevića održana je premijera dječje predstave „Botaničari“. Najmlađi su od Mirka Papirka, Janka Organka, Tetke Plastike, Čaše Maše, Teglice Verice, Metalca Zdene, Konzerve Ive i Brljka Smrduljka, glavnih likove Forastične slikootpadnice, učili koji otpad odložiti u koji spremnik, a za one nešto starije organiziran je niz edukativnih školskih radionica.

I POZNATI PREPOZNALI VAŽNOST ODGOVORNOG GOSPODARENJA OTPADOM

Da je čist grad i njihov ponos pokazali su i brojni poznati Osječani koji su se uključili u kampanju #KužišKod, osmišljenu kako bi se građanima na razumljiv način približilo gospodarenje otpadom.

Tako je zastupnica u Europskom parlamentu Biljana Borzan kuhala sa chefom Pažaninom, poznati pjevač Igor Delač posudio je svoj glas za radijski spot, a glumica Areta Ćurković i novinar Tin Kovačić spremno su pozirali te svoje poruke slali s velikih plakata diljem grada.

„Ako želimo živjeti u čistom gradu, svi zajedno moramo doprinijeti tome cilju. Prema posljednjim podacima količina nastalog komunalnog otpada po stanovniku u Gradu Osijeku iznosi 208 kg godišnje, a naš je cilj da ta količina bude maksimalno 56 kg. Od prvog smo dana svjesni da zadani cilj možemo doseći samo kombinacijom unapređenja komunalne infrastrukture i edukacijom građana i na tome sustavno radimo. Stoga je odgovornost na svima nama da se još više potrudimo i vodimo brigu na koji način gospodarimo otpadom u vlastitom domu ili radnom mjestu, kako bi doista čist grad ostao naš ponos“, poručio je osječki gradonačelnik Ivan Vrkić.

RIPERAJ

JEDINSTVENI RIJEČKI PROJEKT ZA ODRŽIVO I SOLIDARNO DRUŠTVO

Foto: Ivan Vranjić, Tanja Kanazir

Riperaj je projekt Komunalnog društva Čistoća i predstavlja mjesto na kojem građani mogu besplatno popraviti neispravne sitne kućanske uređaje, razbijeni i oštećeni namještaj, odjeću, igračke i slično uz pomoć majstora koji posjeduju potrebna znanja i vještine. Riperaj je prvi takav projekt u Hrvatskoj. Osnovni cilj pokretanja Riperaja je smanjenje količine otpada i to na način da se oštećene ili neispravne predmete za svakodnevnu upotrebu uz manje popravke može nadalje koristiti, tj. ponovno upotrijebiti. Svrha je Riperaja pružiti građanima prostor, posebne alate i korisne savjete kako bi sami popravili male kućanske uređaje, predmete, odjeću i igračke. Također, korisnicima je na raspolaganju i podrška majstora koji će im pomoći u rješavanju kvarova koje ne znaju sami otkloniti. Naravno, važan dio koncepta je i neposredno druženje korisnika i razmjena iskustava u opuštenoj i kreativnoj atmosferi.

UZ MALO GNJAVAŽE MOŽE I BEZ AMBALAŽE

Kao dodatan sadržaj, u Riperaju se nalazi i Bert, prvi samoposlužni aparat za prodaju proizvoda bez ambalaže. Slijedeći načela kružnog gospodarstva, Bert nudi ekološke deterdžente i šampone, nekoliko vrsta prirodnih ulja i ocat za zainteresiranim kupcima koji dolaze s vlastitim ambalažom. Proizvodi koje se može kupiti u Bertu su lokalnog, kontroliranog i prirodnog podrijetla te se prodaju po povoljnim cijenama. Kupovinom proizvoda u Bertu, kupci, osim što podržavaju male proizvođače, pomažu smanjenju upotrebe jednokratne ambalaže. Građani su izvrsno prihvatili Bert te nerijetko uz popravak nekog od predmeta obave i usputnu kupovinu, a među njima ima i sve više redovitih kupaca s adekvatno pripremljenom vlastitom ambalažom.

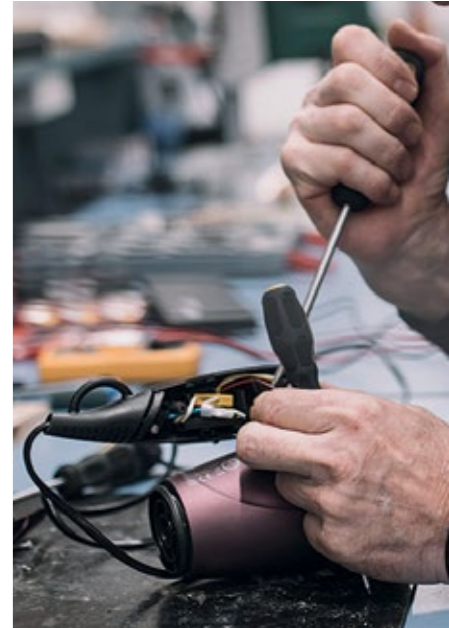
SPRIJEČAVANJEM NASTANKA OTPADA PREMA ODRŽIVOM DRUŠTVU

Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022. određeni su ciljevi i mjere koje treba realizirati kako bi se stvorilo resursno učinkovito društvo. Njime su stvorene pretpostavke za razvoj kružnog gospodarstva u kojem se iskoristivi resursi zadržavaju u gospodarstvu nakon kraja uporabnog vijeka kako bi se ponovno upotrebljavali i tako stvarali novu vrijednost. Osim edukacije šire javnosti o odvojenom odlaganju otpada, svakako je važno potaknuti građane i da različite predmete što dulje koriste ili pronađu mogućnosti njihove ponovne uporabe. Na taj način svi zajedno doprinosimo stvaranju učinkovitijeg održivog društva.

KORISNICI ŠTEDE NOVAC, A LOKALNA ZAJEDNICA USPOSTAVLJA KRUŽNU EKONOMIJU

Riperaj je otvoren u listopadu 2019. godine te ga je do ožujka 2020. i početka pandemije posjećivalo desetak i više korisnika dnevno. Što se tiče samih popravaka, uglavnom se radilo o malim kućanskim aparatima, a korisnici su s majstorima često popravljali i kišobrane, torbe, odjeću, igračke i druge manje predmete. Prihvaćenost koncepta Riperaja potvrđuje više od 500 popravljenih predmeta od otvorenja do danas. Ukratko, to znači da je toliko manje predmeta odbačeno čime je ušteden novac, a građani su time postali svjesniji svoje nezaobilazne uloge u stvaranju održive zajednice.

Radionice koje demonstriraju popularan princip *reuse* to jest „izradi sam(a)“ pokazale su se izuzetno dobro posjećene. Teme radionica, materijali i konačni proizvodi educiraju polaznike o ponovnoj uporabi i prenamjeni odbačenih predmeta. Nekolicinu radionica vodili su mentori specifičnih znanja i prakse na području ponovne uporabe papira, tekstila te prenamjene plastičnih vrećica i dijelova odbačene informatičke opreme u uporabne ili ukrasne predmete. Dio programa Riperaja čine i tjedni formati tzv. radionice „Repair caffè“ temeljene na već dobro uhdanom istoimenom europskom konceptu besplatnih popravaka u lokalnoj zajednici. U Riperaju su se do početka pandemije svakog četvrtka poslijepodne održavale radionice popravaka malih kućanskih aparata uz mentorstvo električara KD Čistoća.

AKTIVNOSTI NA DRUŠTVENIM MREŽAMA I BUDUĆI PLANOVI

Slijedom popuštanja epidemioloških mjera od 1. lipnja 2020. godine Riperaj je ponovno započeo s redovnim radom prema ljetnom prilagođenom radnom vremenu. Naime, nije nevažno istaknuti da je i tijekom trajanja pandemije, u razdoblju kad je Riperaj bio zatvoren za korisnike, tim Riperaja bio izuzetno aktivan na društvenim mrežama Facebooku i Instagramu putem formata „Riperaj od doma“. Na spomenutim su se digitalnim platformama objavljivali jednostavni projekti po principu „uradi sam“ temeljeni na prenamjeni otpadnih materijala koji nas okružuju u uporabne, korisne i prvenstveno ekološke predmete.

Od ponovnog otvaranja su, uz redovan rad, održane i dvije radionice: radionica izrade torbi za plažu od plastičnih vrećica s Tanjom Blašković te prva riječka „biciklopopravljajonica“ uz volontere iz udruge TIR (Tranzicijska inicijativa Rijeka). Do te je suradnje došlo na inicijativu rekreativaca i entuzijasta iz udruge TIR koji su bili ponukani uhdanim modelom zagrebačke i splitske „biciklopopravljajonice“, a koji s Riperajem dijele zajedničke ciljeve poput sprječavanja nastanka otpada, educiranja o popravljaju, socijalne kohezije i stvaranja održive zajednice. Upravo zbog velikog interesa, ali i očite potrebe za takvim konceptom koji potiče odgovorno ponašanje prema otpadu kao i društvenu koheziju, tim Riperaja unaprijed se veseli svom novom programu. Ovim putem tim Riperaja poziva građane da posjete sam prostor, sudjeluju na radionicama te prate novosti i informacije kako na mrežnim stranicama KD Čistoća tako i na Facebooku i Instagramu gdje mogu dobiti odgovore vezano uz inovativni i kreativni koncept.

ČISTEĆI MEDVJEDIĆI

HVALEVRIJEDNA INICIJATIVA NASTALA U JEKU EPIDEMIJE

Foto: Arhiva "Čisteći medvjedići"

Na prostoru Republike Hrvatske nalazi se 2,5 milijuna hektara šuma koje sačinjava preko 6.000 vrsta biljaka te oko 4.000 vrsta gljiva i lišajeva. Primjera radi, samo na otoku Krku, najnaseljenijem hrvatskom otoku, može se pronaći oko 1.300 opisanih biljnih vrsta što je više nego na puno većem otoku Velikoj Britaniji koji ih broji 1.180. Uz taj impresivan podatak, hrvatske su šume dom i više od 15.000 vrsti beskralježnjaka, 300 vrsta ptica te oko 100 vrsta sisavaca. Međutim, značaj šuma ne leži samo u pružanju staništa biljnim i životinjskim vrstama. Ljudi uvelike ovise o šumama, od zraka kojeg udišemo pa sve do socijalnog i estetskog aspekta koji nam prirodne šume pružaju. Uz to, šume sprječavaju eroziju tla kao što i ublažavaju klimatske promjene. Utječu na plodnost zemljišta i poljoprivrednu proizvodnju, štite prometnice i druge objekte od poplava i bujica te utječu na vodne režime kao i hidroenergetski sustav.

No, unatoč našoj ovisnosti o šumama i dalje se dozvoljava njihovo nestajanje te onečišćavanje. Velik problem u Hrvatskoj čine lokacije ilegalnih odlagališta otpada na kojima se protuzakonito odlažu kućanski aparati, građevinski materijali te plastični otpad. Kako bi se spriječila daljnja degradacija šumskih površina i održala te sačuvala bioraznolikost,

moramo se osvrnuti oko sebe i zapitati što kao pojedinac možemo napraviti da bismo pomogli očuvanju okoliša. Tom su problemu barem u jednom mjeri na lokalnoj razini odlučili doskočiti Čisteći medvjedići, neformalna građanska inicijativa koja se bavi čišćenjem šuma i podizanjem svijesti o njihovoj važnosti.

Perica Štefan, diplomirani komunikolog i povjesničar koji se posljednjih desetak godina bavi koncertnom promocijom i organiziranjem evenata, osnivač je inicijative te otkriva kako je došlo do prve akcije čišćenja: „Budući da zbog pandemije nismo mogli održavati koncerte, vratio sam se kući u Novu Kapelu, selo koje je smješteno između Slavonskog Broda i Nove Gradiške. Tijekom uobičajene šetnje s nećakom po okolnim šumama shvatio sam da su pune smeća, a već sutradan, točnije 29. ožujka, sa sestrom Valentinom i nećakinjom Magdalenom napravio sam prvu tzv. 'ČM akciju', kako volimo nazivati svoja čišćenja šuma. S obzirom na da je to bio period strogih protuepidemijskih mjera u početnoj smo fazi akciju zadržali samo u krugu obitelji, ali kasnije su nam se pridružili i drugi. S pričom smo u javnost izašli na Dan planeta zemlje 22. travnja“, govori Perica Štefan.

„U ŠUMARKU SKRIVENOM MEDVJEDA JE MALIH DOM“

Tako je na početku devedesetih godina prošlog stoljeća počinjala uvodna špica jednog od mnogima najdražih animiranih filmova s naših prostora, a upravo oni inspiracija su za ime ove vrijedne građanske inicijative. „Svijet se danas suočava s ozbiljnim problemom onečišćenja okoliša za koji smo zaslužni svi. Šetajući šumskim putevima primijetio sam da su mnogi zagađeni. Tek kad uđete dublje u šumu shvatite što je sve čovjek u stanju napraviti. U šumi možete pronaći baš sve, od plastike koje ima najviše, do karoserije automobila, infektivnog otpada, iskorištenih prezervativa pa do wc-školjaka. Kad kažemo od igle do lokomotive, zaista ne pretjerujemo. Divlji deponiji s neopisivom količinom smeća mogu se pronaći posvuda. Ljudi bacajući smeće u šumu misle da su riješili problem, a nisu niti svjesni da izazivaju drugi koji će im kad-tad doći na naplatu“, tumači Perica.

Inicijativa trenutno broji petnaestak stalno aktivnih sudionika koji u prosjeku jednom tjedno čiste šume, a do sad su „Čisteći medvjedići“ šume čistili na području Nove Kapele, Zagreba (Maksimir, Grmošćica) i Križevaca. „Članova najviše ima iz Nove Kapele, Batrine, Zagreba, Križevaca, Zaprešića i Imotskog, što govori da Hrvati, u pravilu, vrlo pozitivno reagiraju na takve eko-akcije. No, dalek je put od pozitivnih reakcija do konkretne akcije i aktivizma. Zato smo mi odlučili pokazati primjerom, a ne riječima, što je ujedno i geslo kojim se vodimo. Znamo da se ništa ne događa preko noći, ali optimizma nam ne fali. Vjerujemo da će volontiranje i društveni angažman s vremenom zauzeti sve značajniju ulogu u našem društvu i zato nas jako veseli kad na našim 'ČM akcijama' imamo klince iz osnovne škole, kao i kad vidimo roditelje koji djecu odgajaju u tom duhu“, ističe Štefan.

VAŽNOST AKTIVIZMA, ALI I DRUŠTVENIH MREŽA

„Svakim odlaskom u šumu mnogo učim, pogotovo što sve te momente i pojave volim objektivirati fotografijama i video uradcima. Nakon toga ih objavljujem na društvenim mrežama gdje opet uz dozu humora želim biti i edukativan. Priprema za samo jednu objavu o krpeljima, štetnosti vlažnih maramica bačenih u šumu ili razlici između šumske i indijske jagode zna mi uzeti i po dva sata dnevno, ali mi predstavlja veliko zadovoljstvo kao i kad mi se jave potpuni neznanci i kažu kako trebaju pomoć u čišćenju“, priča Perica te dodaje kako se u Hrvatskoj vidi porast eko-aktivizma. U Slavonskom je Brodu istovremeno ovog proljeća nastao pokret „Izadi van“, a ta je inicijativa okupila nemali broj aktivnih članova koji uređuju obalu Save i okolne šume. Perica komentira kako mu je izuzetno drago zbog Slavonije i sve većeg broja ljudi koji se tamo uključuju u inicijative za koje smatra da će dugoročno utjecati na njihovu kvalitetu života.

Upitan o budućim planovima, Perica odgovara: „Želimo aktivirati što više ljudi i odraditi što više 'ČM akcija' u cijeloj Hrvatskoj. Želimo doći u svaki grad i svako selo, gdje god nas se pozove. Ambicija i planova ima puno, ali idemo korak po korak. Ljepota cijele priče je u njejoj jednostavnosti. Zapravo vam ne trebaju Čisteći medvjedići da biste sudjelovali, dovoljno je ponijeti vrećicu sa sobom kad idete u šetnju ili trčati i skupiti bar nešto smeća na koje ćete naići usput. Ako svi učinimo bar jedan mali korak, kumulativni učinak naših akcija bit će veličanstven!“

ENERGETSKA OBNOVA OBITELJSKIH KUĆA

Foto: Ante Gudelj

Sredinom svibnja Vlada Republike Hrvatske na inicijativu Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja donijela je Izmjene i dopune Programa energetske obnove obiteljskih kuća koje vlasnicima kuća omogućuju da se već krajem ovog ljeta prijave za sufinanciranje mjera energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Naime, s ciljem povećanja energetske učinkovitosti i postizanja ciljeva smanjenja potrošnje energije, još je 2014. godine donesen Nacionalni program energetske obnove obiteljskih kuća. Program sufinanciranja provodio je Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost te je osigurao više od 560 milijuna kuna za obnovu više od 10.000 kuća diljem zemlje.

Nakon što su donesene nove izmjene programa, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost 25. je lipnja objavio dugoočekivani javni poziv za sufinanciranje energetske obnove obiteljskih kuća. Za te je programe Fond u ovoj godini osigurao oko 203 milijuna kuna. Prema socijalnim kriterijima utvrđenim u programu, centri za socijalnu skrb koordinirat će certifikatore kao bi pomogli najugroženijim građanima pri prijavi, a trošak energetske obnove i usluge certifikatora bit će im u cijelosti podmireni. Svi ostali građani, neovisno o području gdje žive, za energetska obnovu svojih obiteljskih kuća moći će dobiti iznos sufinanciranja od 60 posto. Shodno tome, u idućoj se godini očekuje i donošenje novog Programa koji bi se poklapao s ciljevima energetske-klimatske politike u nadolazećem razdoblju. Sukladno s njim, očekuje se i uspostavljanje kontinuiteta u programima sufinanciranja u idućih deset godina.

TKO SE MOŽE PRIJAVITI?

Za sufinanciranje energetske obnove moći će se prijaviti vlasnici ili suvlasnici postojećih obiteljskih kuća bez obzira na godinu izgradnje, a osnovni je uvjet da je kuća zakonito izgrađena. Više od 50 posto bruto podne površine kuće treba biti namijenjeno za stanovanje, a sama kuća trebala bi imati ili do 3 stana ili građevinsku bruto površinu do 600 četvornih metara. Mogućnost prijave ovisi i o energetske razredu zgrade jer se na poziv mogu prijaviti vlasnici kuća iz kontinentalne Hrvatske koje su energetske razreda D ili niže, odnosno vlasnici kuća iz primorske Hrvatske energetske razreda C ili niže. Spada li obiteljska kuća u kontinentalnu ili primorsku Hrvatsku, iskazano je na energetske certifikatu zgrade.

MJERE ENERGETSKE OBNOVE

Mjere energetske obnove odnose se na mjere povećanja energetske učinkovitosti kuća, s naglaskom na postavljanje toplinske zaštite na elemente vanjske ovojnice grijanog prostora što uključuje vanjske zidove, strop, pod i krov, ukoliko kuća nema negrijani tavan. Osim toga, prihvatljiva je mjera i zamjena vanjske stolarije energetske učinkovitijom. Svaka od mjera na ovojnici mora biti cjelovita, tj. nije dopuštena djelomična obnova pojedinih dijelova (npr. toplinska izolacija samo jednog vanjskog zida ili ugradnja samo jednog novog prozora, izuzetak su kuće koje zbog posebnih uvjeta konzervatora ne mogu na svim elementima ovojnice postići traženi koeficijent prolaska topline). Vanjska stolarija može se djelomično zamijeniti jedino ako stolarija, stolarija koja se zadržava zadovoljava koeficijent prolaska topline $U \leq 2,2 \text{ W/m}^2\text{K}$. Kako bi projekt obnove bio doista cjelovit, kao dodatna mjera sufinancira se i ugradnja sustava za korištenje obnovljivih izvora energije (OIE) poput sustava sa sunčanim toplinskim pretvaračima, sustava na drvenu sječku/pelete, dizalice topline zrak-voda, voda-voda ili zemlja-voda te fotonaponskih sustava za proizvodnju električne energije za vlastitu potrošnju.

PROCEDURA PRIJAVE

Da bi se uspješno prijavili za sufinanciranje koje će ove godine biti isključivo elektronskim putem, građani trebaju izraditi svoj korisnički račun u sustavu za e-prijavu na javne pozive Fonda preko poveznice koja se nalazi na službenim stranicama. Nakon aktiviranja korisničkog računa, u sustavu za e-prijavu prijavitelji ili osobe koje su zadužili za vođenje projekta, unose podatke u online prijavni obrazac te učitavaju pripadajuću dokumentaciju kojom potvrđuju da zadovoljavaju sve uvjete za sufinanciranje. Za potrebe prijave, potrebno je pripremiti elektronske verzije (scanove) dokaza o prebivalištu, vlasništvu i zakonitosti građevine. Nakon toga, ključni dokumenti su Izvješće o energetske pregledu i energetski certifikat s predloženim mjerama energetske obnove. Certifikat ne smije biti stariji od 13. studenog 2012. godine, a prihvatljiv je ukoliko na kući u razdoblju nakon izdavanja nisu primjenjivane mjere energetske obnove. Uz navedene dokumente, građani trebaju priložiti i detaljnu ponudu izvođača radova za mjere navedene u Izvješću kojom potvrđuju zadovoljavanje tehničkih uvjeta Javnog poziva te fotodokumentaciju postojećeg stanja. U slučaju ugradnje fotonaponskih sustava potreban je i Glavni projekt u skladu s Pravilnikom o jednostavnim i drugim građevinama i radovima, a ako je kuća dio zaštićene kulturno-povijesne cjeline, potrebno je i odobrenje nadležnog tijela Državne uprave za zaštitu spomenika kulture i prirode. Prijavni obrazac u sustavu je moguće popunjavati i mijenjati od 25. lipnja pa dok Fond ne počne i službeno zaprimati zahtjeve (što se očekuje početkom rujna), kao i učitavati potrebnu dokumentaciju. U slučaju mijenjanja prijave ili priložene dokumentacije nakon što krene razdoblje službenog zaprimanja prijave, kao termin prijave gleda se datum, sat i minuta posljednje spremljene izmjene. S obzirom da će prijave biti rangirane prema redoslijedu zaprimanja potpunih prijava, moguće je da potencijalnog korisnika izmjena podataka stavi na dno liste, stoga je preporuka sve potrebno pripremiti na vrijeme.

POTREBNA DOKUMENTACIJA

1. Prijavni obrazac – ispunjava se online
2. Obostrana preslika osobne iskaznice/Elektronski zapis o prebivalištu (iz sustava e-Građani)/Uvjerenje o prebivalištu (ne starije od 01. lipnja 2020. godine)
3. Zadnji važeći dokaz zakonitosti (legalnosti) obiteljske kuće (koji mora imati žig izvršnosti ili pravomoćnosti) - akt za građenje, uporabu, legalizaciju ili akt kojim se nezakonito izgrađena građevina izjednačava sa zakonito izgrađenom zgradom
4. Izjava Prijavitelja, koja se nalazi na mrežnoj stranici Fonda
5. Izjava svih ostalih suvlasnika obiteljske kuće (nalazi se na mrežnim stranicama Fonda), o tome da su suglasni s Izjavom Prijavitelja i izvedbom/ugradnjom planiranih/planiranog mjera/sustava
6. Ukoliko je potrebno - Posebni uvjeti ili prethodno odobrenje nadležnog tijela državne uprave za zaštitu spomenika kulture i prirode na dostavljenu projektnu dokumentaciju
7. Dokaz vlasništva ili suvlasništva - može biti Zemljišno-knjižni izvadak čestice (u koji je kao vlasnik nekretnine upisana osoba koja traži obnovu, nije potrebno da je u isti upisana i obiteljska kuća na kojoj će se provoditi mjere) ili Potvrda suda, čije su zemljišne knjige uništene ili nedostupne, da su iste uništene ili nedostupne i Posjedovni list podružnog ureda za katastar
8. * Napomena: Ako se brojevi čestica u dokazu zakonitosti obiteljske kuće i dokazu vlasništva ili suvlasništva razlikuju, potrebno je i Uvjerenje/Potvrda nadležnog ureda za katastar o istovjetnosti čestica
9. Detaljna ponuda ili troškovnik izvođača radova za provedbu odabranih mjera specificiranih u izvješću o energetske pregledu (ovisno o mjerama za koje se traži sufinanciranje, ponuda mora uključivati koeficijent prolaska topline U_w i/ili U_f i U_g , odnosno informaciju o nazivnim toplinskim učincima i stupnjevima korisnog djelovanja sustava sa sunčanim toplinskim pretvaračima, kotla na drvenu sječku/pelete ili pirolitičkog kotla na drva i sustava s fotonaponskim pretvaračima, COP EER i GWP-om radne tvari za dizalice topline
10. Fotodokumentacija postojećeg stanja
11. Izvješće o energetske pregledu i energetski certifikat
12. Tehnički list planiranih zahvata (na mrežnim stranicama Fonda)

U slučaju ugradnje fotonaponskog sustava potrebno je dostaviti i Glavni projekt s troškovnikom opreme, radova i usluga koji mora biti elektronski potpisan od ovlaštenog inženjera ili scan ovjerene prve stranice Glavnog projekta ovjerene pečatom i potpisom od ovlaštenog inženjera i glavni projekt. Također, za FNE koje se spajaju na elektrodistribucijsku mrežu, potrebno je dostaviti i Obavijest o mogućnosti priključenja na mrežu kućanstva s vlastitom proizvodnjom ili Elektroenergetsku suglasnost ili Elaborat optimalnog tehničkog rješenja priključenja na mrežu, ovisno o vrsti priključka, izdanu od HEP-ODS-a za FNE. Ukoliko su potrebni, moraju se dostaviti i odobrenja, suglasnosti i posebni uvjeti građenja, ili potpisana i ovjerena Izjava projektanta Glavnog elektrotehničkog projekta - ovlaštenog inženjera elektrotehnike da odobrenja, suglasnosti i posebni uvjeti građenja nisu potrebni te da se navedeni radovi za provođenje projekta mogu izvoditi bez akta za građenje.

Aktivnost energetske obnove	Maksimalno dozvoljena jedinična cijena [kn/m2]	Maksimalni iznos opravdanog troška [kn]	Stopa sufinanciranja [%]	Maksimalni iznos sufinanciranja po javnom pozivu [kn]	
Toplinska izolacija vanjske ovojnice	Vanjski zid	350,00	100.000,00	60%	60.000,00
	Ravni krov	500,00			
	Izolacija stropa prema negrijanom tavanu	140,00			
	Kosi krov	500,00			
	Pod	500,00			
Zamjena vanjske stolarije	2.500,00	100.000,00	60%	60.000,00	
Sunčani toplinski sustavi	/	36.250,00	60% (u kombinaciji s barem jednom mjerom na vanjskoj ovojnici)	21.750,00	
Kotlovi na sječku/pelete	/	36.250,00		21.750,00	
Dizalice topline	/	48.750,00		29.250,00	
Fotonaponski sustavi	/	91.250,00		54.750,00	

IZNOS SUFINANCIRANJA

Pojedini korisnik sredstava za energetske obnovu kuće, s uključenih više mjera energetske učinkovitosti i sustava za korištenje obnovljivih izvora energije, maksimalno može dobiti do 204 tisuće kuna bespovratnih sredstava.

Osim podmirivanja troškova obnove, Fond će korisnicima osigurati i do 500 kuna za naknadu energetskim certifikatorima s Liste certifikatora koja će biti objavljena na stranicama Fonda. Sufinancirat će se isključivo njihova usluga pružanja pomoći pri ispunjavanju i prikupljanju dokumentacije potrebne za prijavu na Javni poziv i bit će prihvatljiva isključivo za korisnike kojima bude odobreno sufinanciranje i koji provedu energetske obnovu. Troškove provedbe energetskih pregleda, izrade izvješća i energetskih certifikata prije i nakon obnove obiteljske kuće koje mogu obavljati i drugi energetski certifikatori, a ne nužno oni s Liste objavljene na stranicama Fonda, snosi prijavitelj i Fond ih ne sufinancira.

STRUČNA MIŠLJENJA

Izvršni direktor Hrvatskog savjeta za zelenu gradnju Dean Smolar ističe dva ključna razloga zašto je energetska obnova važna: „Ako pogledamo globalnu sliku emisija stakleničkih plinova koje uzrokuju efekt staklenika i direktno su odgovorne za klimatske promjene, tad vidimo da 80 posto emisija dolazi od potrošnje energije.“ Smolar objašnjava da se u razvijenom društvu 40 posto energije troši u zgradama, a najveći dio sektora zgradarstva, čak 70 posto, predstavlja rezidencijalni sektor, odnosno kuće i stanovi grvvađana. „Drugi razlog zašto je energetska obnova važna leži u činjenici da je ona ključna za sektor graditeljstva u Hrvatskoj i kao takva potiče gospodarsku aktivnost i utječe na BDP. Naravno, tu je i smanjenje emisija CO2, ali i smanjenje izdataka kućanstava za energente i vodu, pa se građanima dio kućnog budžeta otvara za druge investicije. Inače, sama energetska obnova ima dug rok povrata investicije. U tom smislu su poticaji ključni jer predstavljaju dodatan motiv za donošenje takve odluke“, napominje Smolar.

Prvi je korak za obnovu biti svjestan postojećeg stanja svog objekta, odnosno imati energetski certifikat. Predsjednica Hrvatske udruge energetskih certifikatora Goga Tropčić Zekan objasnila je kako certifikat daje prikaz energetskog svojstva zgrade i daje prijedlog ekonomski opravdanih i tehnički izvedivih mjera za poboljšanje energetske učinkovitosti. „Da bi se certifikat izradio, nužan je detaljan energetski pregled zgrade“, komentira Topčić Zekan dodajući da se u certifikatu navode dva energetska razreda. „Prvi energetski razred određuje se na temelju potrebne energije za grijanje i ovisan je o toplinskim svojstvima vanjske ovojnice, geometrijskim karakteristikama zgrade, lokaciji, položaju i orijentaciji zgrade. Drugi energetski razred određuje se na temelju cjelokupnog energetskog svojstva zgrade što uključuje i tehničke sustave za grijanje, hlađenje, ptv, ventilaciju, rasvjetu, a i energente koji se koriste u zgradi, uključujući i korištenje obnovljivih izvora energije.“ Topčić Zekan smatra kako bi građani ulaganje u poboljšanje energetske učinkovitosti trebali promatrati kao štednju, a ne kao trošak s obzirom na to da dugoročno osiguravaju uštedu.

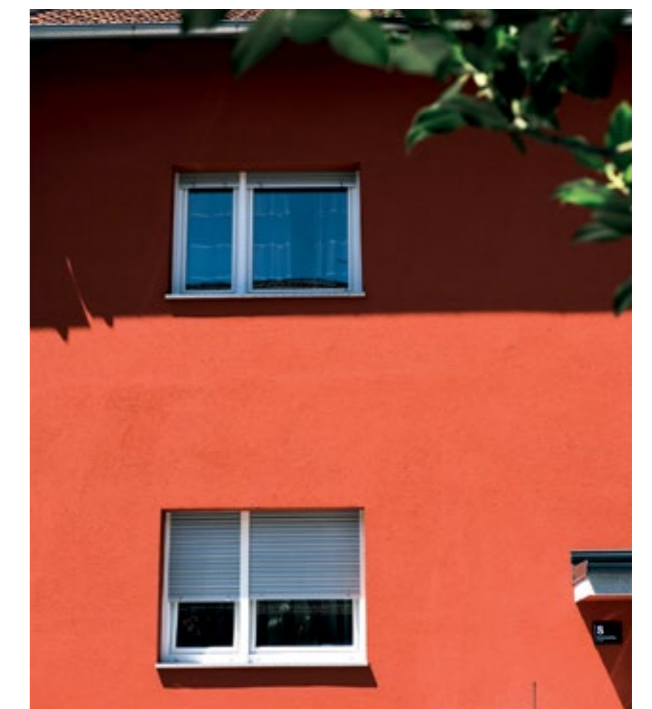
S njom se slaže i Blanka Matas, predsjednica HUPFAS-a, Hrvatske udruge proizvođača toplinsko fasadnih sustava, koja naglašava da ono što radimo s postojećim zgradama, određuje ono što ostavljamo budućim generacijama. „To je ulaganje kojim, osim dugoročne financijske koristi, osiguravamo i zdravije, kvalitetnije i ugodnije uvjete života. Obnovljene kuće imaju veću vrijednost na tržištu, ljepšu vizuru, ali i manji negativni utjecaj na okoliš“, tvrdi Matas. Ističe i kako je važno raditi na povećanju razine obrazovanja i stručnosti radne snage i njihovih vještina potrebnih za kvalitetnu energetske obnovu i izgradnju nisko-energetskih zgrada. „Jedan smo od partnera na projektu CROSKILLS kojim se osigurava cjeloživotno obrazovanje zidara, fasadera, krovopokrivača i sličnih zanimanja, a naš je tim stručnjaka izradio i priručnik pod nazivom Smjernice za kvalitetnu izradu ETICS sustava. Naime, kvaliteta izvedbe jako je važna kako bi uloženi novac vlasnicima osigurao dugotrajno održivu, sigurnu i zdravu kuću“, zaključuje Matas.

Predsjednik Hrvatske udruge krovopokrivača (HUK) Miroslav Brodarić vjeruje kako će novi val energetskih obnova dati puno posla struci, no upozorava kako će vjerojatno nedostajati radne snage.

„Konkretno, naša udruga broji oko 130 članova, obrta i tvrtki koje zapošljavaju oko 2.000 radnika, a neke tvrtke imaju i do 80 zaposlenih“, ističe Brodarić. Međutim, ohrabrujućim smatra što su učenici u karlovačkom kraju gdje stanuje, počeli prepoznavati i upisivati obrtnička zanimanja koja se bave građevinom. „Jako je važno da radovi budu stručno izvedeni. Što se toplinske zaštite krova tiče, mora se osigurati dobro poznati redoslijed: iznutra se postavlja knauf ili drvena obloga, zatim dobro zabrtvljena parna brana. Nakon nje ide toplinska izolacija u debljini koju odredi certifikator pa paropropusno vodonepropusna folija s lijepljenim spojevima, kontra-letva, letva i naposljetku – pokrov.“

S izazovima u okupljanju kvalitetne radne snage suočavaju se i fasaderi, potvrđuje predsjednik Hrvatske udruge fasadera Juro Tunanović. „Radnici iz susjednih država uglavnom se odlučuju za rad u zapadnim

zemljama gdje lako dolaze do radnih dozvola i angažmana. Dobiti i zadržati kvalitetne radnike možemo samo s većim plaćama za koje postoji jako malo prostora s postojećim cijenama rada i davanjima“, navodi Tunanović. „Poseban izazov bila je i situacija s pandemijom koronavirusa kad je bilo teško doći do materijala, a i trgovine su radile s ograničenjima ili uopće nisu radile. Srećom, sad je situacija s nabavom materijala stabilizirana i materijal uglavnom dobivamo na vrijeme“, kaže predsjednik Hrvatske udruge fasadera koji spremno čekaju novi val energetskih obnova. Iako sam Program energetske obnove obiteljskih kuća vrijedi za razdoblje do 2020. godine, Integrirani nacionalni energetski i klimatski plan (NEKP) za razdoblje od 2021. do 2030. godine predviđa nastavak sufinanciranja programa energetske obnove pa se tako građani poticajima mogu nadati u godinama koje dolaze.

NESTLÉ HRVATSKA

OBLIKOVANJE BUDUĆNOSTI BEZ OTPADA

Uvođenje alternativnih materijala

Zaštita okoliša jedan je od najvećih izazova današnjice, a njena je kompleksnost upravo u čitavom nizu pitanja - od racionalnog trošenja Zemljinih resursa, upravljanja vodnim zalihama, smanjenja emisija štetnih plinova i upotrebe plastike, osiguravanja recikliranja ambalažnog otpada ili mogućnosti ponovnog korištenja ambalaže do očuvanja prirodnih staništa. Uloga kompanije Nestlé u svim je spomenutim aspektima nemjerljiva jer kao najveća prehrambena kompanija na svijetu ima ogromnu zadaću ne samo u izravnom utjecaju na okoliš, nego i u oblikovanju ponašanja potrošača.

ČETIRI TEMELJNE ODREDNICE DJELOVANJA

Prema globalnim procjenama, čak 2,8 milijarde ljudi svakodnevno se suočava s oskudicom pitke vode i poteškoćama koje iz toga proizlaze. Zaštita i očuvanje vodnih resursa stoga je glavni prioritet za Nestlé kroz uključivanje u proaktivna, dugoročna partnerstva koja će utjecati na buduće generacije. Uz to, zagađenje plastikom u kompaniji smatraju glavnom prijetnjom dobiti planeta. Koristeći istraživačke mogućnosti za razvoj novih rješenja, iznova pronalaze rješenja za razvoj održive ambalaže za svoje proizvode. Klimatske promjene iz godine u godinu postaju sve alarmantnije. Smanjenje emisija stakleničkih plinova (GHG), prelazak na obnovljive izvore energije i poduzimanje drugih radnji za ublažavanje učinaka klimatskih promjena temeljne su odrednice poslovanja kompanije koja kroz zaštitu staništa i vodnih resursa, sprječavanje krčenja šuma, upravljanjem tлом, zaštitu oceana i očuvanje biološke raznolikosti neprekidno vodi brigu o očuvanju prirodnog kapitala i održivoj potrošnji sirovina.

Koliki je globalni utjecaj kompanije najbolje svjedoče podatak da kao najveći svjetski proizvođač hrane i pića, Nestlé svakog dana u svijetu proda više od milijardu proizvoda. U svom portfelju ima više od dvije tisuće brendova i deset tisuća vrsta proizvoda, a može se podičiti i najvećom znanstveno-istraživačkom mrežom u prehrambenoj industriji u koju godišnje za razvoj i istraživanje novih proizvoda ulaže 1.74 milijardi švicarskih franaka.

S velikim utjecajem dolaze i globalne obveze na području zaštite okoliša u koje je kompanija krenula vrlo ambiciozno i odgovorno pa je tako u strategiji razvoja do 2030. godine, kao jedno od tri područja djelovanja, identificirano i postizanje nultog utjecaja na okoliš. S time u vezi, u travnju 2018. godine Nestlé se javno obavezao da će do 2025. godine 100 posto pakiranja biti od materijala koji će se moći ponovo iskoristiti ili reciklirati. Jedna od mjera koja je već uvedena je povlačenje plastičnih slamki iz proizvoda. Taj potez smatraju velikim izazovom jer takvi materijali, osim što su ekološki prihvatljivi, moraju istovremeno očuvati kvalitetu i svježinu proizvoda na najvišem nivou. Što se tiče plastike, kompanija se obavezala da će se do 2025. godine u PET ambalaži nalaziti minimum 25 posto reciklirane plastike te da će investirati da se u Europi 100 posto PET ambalaže i čepova prikuplja s tržišta i predaje pouzdanim reciklerima.

NESTLÉ INSTITUT ZA AMBALAŽU I PAKIRANJE

Velike promjene konstantno su prisutne i u znanstveno-istraživačkoj mreži kompanije. Prošle godine s radom je krenuo Nestlé Institut za ambalažu i pakiranje, prvi takve vrste u prehrambenoj industriji, s ciljem razvijanja održivih ambalažnih materijala. Trenutno se istražuje niz inovacija, uključujući nove materijale bazirane na papiru te biorazgradive/ kompostirajuće polimere koji se također mogu i reciklirati. Inače, Nestlé je jedna od prvih kompanija koja je potpisala inicijativu New Plastics Economy Global Commitment koja postavlja konkretne ciljeve u uklanjanju plastičnog otpada i onečišćenja na izvoru. Uz početak rada novog Instituta, Nestlé je najavio kako namjerava postići nultu neto stopu emisije stakleničkih plinova do 2050. godine čime je preuzet najambiciozniji cilj Pariškog sporazuma - zadržavanje rasta globalne prosječne temperature ispod 1,5 Celzijeva stupnja. Posljednji u nizu koraka najavljen je na ovogodišnjem Svjetskom ekonomskom forumu u Davosu na kojem je Nestlé najavio investiciju u iznosu do 2 milijarde švicarskih franaka namijenjenu daljnjem razvoju inovativnih ambalažnih rješenja i materijala te što bržem prelasku s dječanske plastike na prehrambenu plastiku (plastiku pogodna za korištenje u ambalaži hrane).

Naravno, uz globalno djelovanje važno je djelovati i lokalno. To se velikim dijelom odnosi na Nestléove tvornice kojih trenutno ima čak 413 u 85 zemalja diljem svijeta, a zanimljiv je podatak da od ukupnog broja njih čak 143 već koriste 100 postotnu električnu energiju iz obnovljivih izvora. Na području Adriatic regije posluju dvije tvornice u Bugarskoj i Srbiji, a iz kompanije s ponosom ističu kako je tvornica MAGGI u Surčinu nedavno postigla laskavi status „0 Waste to Landfill“ što znači da se sav otpad nastao u proizvodnji upotrebljava ponovno, reciklira ili spaljuje za proizvodnju energije. Pogon u Surčinu odličan je primjer i suradnje s lokalnim proizvođačima pa se tako u suradnji s tvrtkom Sekopak pronašao način kako reciklirati folije juha MAGGI za proizvodnju eko-izolacijskih panela. Plastična ambalaža često se zbog svoje uloge u očuvanju hrane na putu iz tvornice do kupca ne može u potpunosti izbjeći stoga je spomenuta suradnja odličan primjer recikliranja krajnjeg otpada.

LUDSKI FAKTOR

Osim zaposlenika u tvornicama i kompanijama-partnerima, u očuvanje okoliša uključili su se i zaposlenici u uredima. Involviranost zaposlenika možda je manjeg obima, ali je podjednako učinkovita. Primjerice, prošle godine više od šest tisuća zaposlenika kompanije diljem svijeta uključilo se u akcije čišćenja povodom Svjetskog dana oceana te su zajedničkim snagama iz okoliša uklonili 60 tona otpada. U uredima kompanije diljem svijeta već godinama se provodi sortiranje i recikliranje otpada te se zaposlenike redovito educira o svim dosad poduzetim mjerama, a poruka koju se na taj način šalje jest da svatko od nas može dati svoj doprinos zaštiti planeta.

Zagrebačka zračna luka je prva zračna luka u Hrvatskoj koja je pristupila „Net Zero 2050“ inicijativi.

ZRAČNA LUKA „FRANJO TUĐMAN“

ZELENA GRADNJA – POZITIVAN UTJECAJ NA OKOLIŠ

Foto: Josip Škof

Zrakoplovna industrija se na globalnoj razini suočava s velikim izazovima i ozbiljnim posljedicama krize uzrokovane koronavirusom. Zračna luka Franjo Tuđman pritom je jedina zračna luka u Hrvatskoj i regiji koja je i u tim uvjetima održala kontinuitet rada na poslovima prihvata i otpreme zrakoplova, putnika i tereta bilo da je riječ o redovnom prometu, repatrijacijskim letovima ili letovima u koordinaciji s Ministarstvom obrane i Vladom RH poput povratka Hrvatskih vojnika te posebnih humanitarnih letova.

U svjetskim okvirima ova je situacija ponovno u fokus stavila pitanja utjecaja prometa na globalno onečišćenja zraka, ali istovremeno je teško osporiti kako je zrakoplovni prijevoz najbrži i najefikasniji oblik transporta u svijetu. Iako je jedan od najskupljih, u potpunosti je istisnuo druge oblike prijevoza ljudi na duže relacije, a konkurentan je i u domaćem prometu zbog praktičnosti i sve nižih cijena karata.

Ono što je također nedvojbeno je da svi dionici u zrakoplovnom prometu uvođenjem brojnih mjera, novih tehnologija i obrazovanjem stručnog kadra ukazuju da zrakoplovstvo ide ka održivom razvoju. Tim se načelom vodi i Međunarodna zračna luka Zagreb d.d. koja posebni

naglasak stavlja na održivo poslovanje u ekonomskom, ali i ekološkom aspektu. Zagrebačka zračna luka tako je prva zračna luka u Hrvatskoj koja je pristupila „Net Zero 2050“ inicijativi. Radi se o projektu koji je u lipnju 2019. godine pokrenula organizacija ACI EUROPE s ciljem postizanja nulte stope emisije CO₂ u čitavoj europskoj zrakoplovnoj industriji do 2050. godine. Više od 200 zrakoplovnih luka od tad je potpisalo odluku, a zagrebačka je zračna luka prva i jedina zračna luka u Hrvatskoj koja se pridružila listi ponajboljih europskih zračnih luka koje predano podržavaju zadane ciljeve.

Na održivost se pazilo već pri projektiranju i gradnji novog terminala. Tako je cijeli kompleks novog terminala izgrađen u skladu s načelima „zelene gradnje“ i međunarodnim certifikatom LEED (eng. Leadership in Energy and Environmental Design) koji ocjenjuje održivost zgrada, energetske učinkovitost te aspekte poput učinkovitog korištenja vode, zatim korištenja materijala i kvalitete unutarnjeg prostora te potvrđuje predanost održivom razvoju. Projektiranjem se vodilo računa o tome kako što bolje iskoristiti svjetlo te uštedjeti resurse reciklažom, a postavljeni su i sustavi za mjerenje razine buke te kvalitete zraka.

Studija utjecaja na okoliš ukazala je na potrebu rješavanja problema oborinskih voda pa je tako najveći izazov bio vezan uz projektiranje i izgradnju sustava odvodnje i pročišćavanja onečišćenih oborinskih voda i svih voda od odleđivanja zračne strane aerodroma. Za te je potrebe izgrađen 30 kilometara dug cjevovod i kolektor kojim se voda nakon pročišćavanja odvodi u Savu i time novi putnički terminal zadovoljava sve potrebne mjere zaštite okoliša. Prije izgradnje novog putničkog terminala na principu zelene gradnje nijedno manevarsko područje zračne luke, uključujući pistu ili stajanke, nije imalo sustave za odvodnju otpadnih voda što je zapravo značilo da su sva voda i svi onečišćivači koji su se skupili mogli ući u sustav podvodnih voda. Situacija je sad znatno drugačija, a u zračnoj luci Franjo Tuđman iz zgrade se prikuplja i kišnica te zatim koristi za ispiranje WC-a. Uz to, diljem čitavog terminala koriste se energetske učinkovite LED svjetiljke.

„U svakodnevnom poslovanju već sada postizemo učinkovitije korištenje resursa kroz manju potrošnju energije i vode, niže troškove održavanja uz istovremeno veće zadovoljstvo zaposlenika, putnika, posjetitelja i zakupaca. Uz to, obvezali smo se i težimo postizanju nulte stope emisije CO₂“, istaknuo je Husejin Bahadır Bedir, predsjednik uprave Međunarodne zračne luke Zagreb.

Nakon otvorenja novog terminala Zračna luka Franjo Tuđman bilježila je kontinuirani rast putnika, a novi putnički terminal jedan je od najnaprednijih terminala u Europi pa tako ne čudi da je koncesionar, tvrtka MZLZ d.d. proglašen ambasadorom zelene gradnje te je dobio priznanje za izniman doprinos održivosti u razvoju projekta novog terminala od Hrvatskog savjeta za zelenu gradnju u kategoriji zelene gradnje u komercijalnom sektoru. Tvrtka MZLZ d.d. sudjeluje i u sustavu ACI Airport Carbon Accreditation u cilju boljeg upravljanja i smanjenja emisije CO₂ te je vlasnik certifikata prema 14001: 2014 sustavu upravljanja okolišem.

Zračna luka Franjo Tuđman prema istraživanju koje se odnosi na putničko zadovoljstvo uslugama tri je godine za redom, 2017., 2018. i 2019., proglašena najboljom zračnom lukom u grupi europskih zračnih luka veličine od 2 do 5 milijuna putnika (Best in Class)

UPOZNAJTE NAS: SEKTOR ZA FONDOVE EUROPSKE UNIJE

MALEN TIM ZA VELIKE PROJEKTE

Sektor za fondove EU razvio se iz Samostalne službe za projekte EU unutar Fonda. U okviru Instrumenta pretprijetne pomoći – IPA, tim je bio akreditiran kao korisničko odnosno provedbeno tijelo za projekte unutar komponente IPA III b namijenjene financiranju velikih infrastrukturnih projekata iz područja zaštite okoliša. Sektor je tako postao korisnik za projekte izgradnje županijskih centara za gospodarenja otpadom Marišćina u Primorsko-goranskoj te Kaštijun u Istarskoj županiji. Zbog toga kolege koji su duže razdoblje zaposleni u Fondu, Sektor za fondove EU znaju pod nadimkom „IPA“. Sektorom upravlja načelnica Maja Feketić koja je uz kolegice Ivu Jandriček i Vesnu Cetin Krnjević, inače voditeljice dviju službi unutar sektora, dodatno približila aktivnosti.

DVIJE SLUŽBE ČIJI SE RAD ISPREPLIĆE

Sektor za fondove Europske unije relativno je malen te broji 16 zaposlenika, a unutar sektora oformljene su dvije službe za podršku prijaviteljima u segmentu pripreme projekta i u segmentu provedbe projekta u sustavu gospodarenja otpadom. Sektor sudjeluje u odabiru korisnika i određivanju načina korištenja sredstava, prati ostvarivanje projekata koji se financiraju iz sredstava Fonda i/ili EU, obavlja poslove stručnog i financijskog nadzora u realizaciji programa, projekata i drugih aktivnosti te svakodnevno komunicira kako sa svojim korisnicima tako i sa svim sudionicima u gradnji, s tjednim i mjesečnim koordinacijama. „Rad Službi sve se više isprepliće jer je iskustvo stečeno u pripremi jako važno i pomaže u provedbi projekata pa se kolege često nalaze i izmjenjuju iskustva međusobno, kao i s krajnjim korisnicima“, pojašnjava Maja.

RAZVOJ SEKTORA I DOSADAŠNJE USPIJEŠNE PRIČE

S obzirom na to da se sektor od početka bavi „nepopularnim“ projektima, odnosno projektima gospodarenja otpadom koji su nužni, ali nailaze na otpor javnosti (tzv. NIMBY efekt - Not In My Back Yard, hrv. „ne u mom susjedstvu“), rad sektora oduvijek je vrlo izazovan, dinamičan i multidisciplinarn. Osim izgradnje navedenih Centara, sektor je nadležan za pripremu dokumentacije za sve preostale Centre za gospodarenje otpadom u Hrvatskoj, točnije njih jedanaest. Radeći u suradnji s ekspertima Europske

komisije za velike projekte (tzv. „JASPERS-ima“), sektor razvija prve pilot-projekte prijave sanacije zatvorenih odlagališta na financiranje EU. S dvanaest projekata sanacija odlagališta i dva projekta CGO-a Marišćina i Kaštijun, sektor se može pohvaliti da je u prošlom Operativnom programu Zaštita okoliša 2007.-2013. pripremio i proveo projekte u vrijednosti oko 70 milijuna eura što je iznosilo oko 90 posto ukupne alokacije za gospodarenje otpadom. Prilikom revizije rada „Jaspersa“ u Hrvatskoj, Državna revizija utvrdila je da je Fond u ulozi potpore korisniku jedini primijenio naučeno u radu s tim savjetodavnim tijelom.

„Važno je na umu imati financijsku i tehničku složenost projekata kojima se bavimo, prosječna vrijednost svakog projekta je između 30 i 50 milijuna eura. Projekti na kojima radimo dugotrajniji su u pripremi jer zahtijevaju kompletnu pripremu u raznim poljima od građevinskog, tehnološkog, strojarskog, arhitektonskog, budžetnog i tenderskog. Svaki projekt ima svog voditelja projekta sa svojim krajnjim korisnikom i svim konzultantima i projektantima koji sudjeluju na projektu. Naravno, tu je i glas javnosti koja je nerijetko upoznata s projektima“, nastavlja Maja.

Kao svijetli primjer u sektoru vole izdvojiti Sovjak koji je specifičan po tome što je u njemu Fond korisnik pa će na njemu biti potreban angažman kolega iz obje službe. Po završetku pripreme dokumentacije za sanaciju jame Sovjak i odobrenju financiranja EU, taj je zahtjevan projekt također ušao u portfelj Sektora za fondove EU. Radi se o tzv. crnoj točki odnosno lokaciji visoko zagađenoj opasnim otpadom, za koji se, nakon godina zahtjevnog pripreme zbog niza rizika, ove godine planira kretanje u provedbu. Osim projekata EU, Sektor se može pohvaliti i uspješnom pričom na projektu kontrole onečišćenja okoliša Jadranskog mora I (ASEPC I) koji se financirao sredstvima Svjetske banke. „Radi se o darovnici od preko 30 milijuna kuna koju je Fond kao korisnik iskoristio za projektiranje i sanaciju odlagališta Sitnica na otoku Korčuli i na taj način riješio veliki ekološki problem na tom otoku. Osim toga, nabavljena je informatička oprema za resorno Ministarstvo za praćenje stanja kakvoće mora te su izrađeni važni dokumenti za gospodarenje otpadom u Hrvatskoj“, pojašnjava Iva, voditeljica službe za podršku krajnjem korisniku za pripremu projekata.

U cilju povećane apsorpcije te kvalitetnog i učinkovitog korištenja sredstava drugih programa EU kao što je program LIFE program —instrument Europske unije, sektor je pokrenuo projekt Europski krovovi roda (European White Storks Roofs). Radi se o jedinstvenom projektu u Hrvatskoj koji teži uspostavljanju komunikacijskih mehanizama i instrumenata za potporu podizanja svijesti svih ključnih dionika kao i lokalnih i državnih tijela važnih za komunikaciju, koordinirano upravljanje i prekograničnu suradnju u očuvanju bijele rode te ojačati regionalnu, nacionalnu i europsku razmjenu najboljih praksi među relevantnim zajednicama, dionicima i nadležnim tijelima u sve tri zemlje partnera. „Partneri na projektu bit će dvanaest županijskih javnih ustanova koje upravljaju područjima gdje se gnijezde bijele rode te Nacionalni park Dunav-Drava iz

Mađarske i općina Velika Polana iz Slovenije. Fond će u ovom slučaju biti korisnik koji će povezati niz partnera“, tumači Vesna, voditeljica Službe za podršku krajnjem korisniku za provedbu projekata.

Bitno je napomenuti da Sektor posjeduje iznimno specifična znanja poput FIDIC Općih uvjeta ugovora, što je u biti i jedini prihvaćeni međunarodni standard ugovaranja za građevinske i inženjerske radove koji se koristi u Hrvatskoj; posebice na ovako velikim infrastrukturnim projektima iz sfere gospodarenja otpadom koji se sufinanciraju od strane EU iz Kohezijskog Fonda, a s čijim primjenama je još započeo u okviru projekata sufinanciranih sredstvima pretprijetne pomoći IPA. „Sukladno visokom standardu znanja, Sektor oduvijek pomiče granice, kako specifičnim znanjima i iskustvima tako i daljnjim usavršavanjima (kroz programe za voditelje projekata npr. Project Management Professional (PMP) sa Project Management Instituta (PMI), International Project Management Association (IPMA) te poslijediplomske (doktorske) studije iz područja ekologije (Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu) ili građevinarstva (Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)“, zaključuje Maja.

ŠALOM I TRENINGOM PROTIV STRESA

Rad sektora zaista je multidisciplinarn s obzirom na to da su projekti koje razvijaju složeni i zahtjevni te zahtijevaju specifična znanja. Upravo zato sektorsku stručno-tehničku strukturu čine stručnjaci građevine, biotehnologije, kemije, ekonomije, rudarstva, agronomije, šumarstva, biologije i sl. Maja kroz smijeh komentira kako tu i tamo u sektor dođe „svježa krv“ iako većinu tima čine kolege koji već dugo zajedno rade i timski su povezani. Imajući na umu da su projekti sektora redom tehnički i financijski zahtjevni, neminovno je da se često radi pod stresom, pokušavajući dostići predviđene rezultate i rokove na projektima. Stoga se kolege često protiv stresa bore šalom. Organiziraju se druženja uz nešto slatko ili slano te se prisustvuje raznim sportskim aktivnostima poput sljemenskog maratona ili škrapinga, utrke B2Run ili čak boksa, sve kako bi bili spremni za nove radne pobjede i izazove.

DAN PLANETA ZEMLJE NA FACEBOOK STRANICI „ZA LJEPŠU NAŠU“

Povodom Dana planeta Zemlje Fond je na Facebook stranici „Za ljepšu našu“ proveo nagradni natječaj kojim je pozvao roditelje i djecu da promisle o važnosti obilježavanja tog dana, odnosno važnosti zaštite okoliša. Uz iznimnu dječju kreativnost, mnogobrojne prijave su pokazale da je u današnje vrijeme tema zaštite okoliša prisutnija više nego ikad prije. Na svima je nama sad zadaća da svijest i znanje o problemima u okolišu pretočimo u aktivno ekološko ponašanje u svakodnevnom životu. Upravo s tim ciljem, sve prijave koje su stigle za vrijeme trajanja natječaja, nagrađene su ekološkim poklon paketom „Nisam za bacit“.

NAGRADA ZA KAMPANJU I BEZ UKRASNOG PAPIRA DAR U SRCE DIRA

Na prvom online proglašenju najboljih projekata komunikacijske industrije „Ideja X“ Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost s kreativnom je agencijom Imago Ogilvy osvojio brončanu nagradu za projekt Paperless ili Bez ukrasnog papira dar u srce dira – u kategoriji Društvene akcije.

Pakiranje je bila tema kojom se Fond pozabavio u promotivnom spotu u sklopu kampanje „Za ljepšu našu“. Cilj je bio povećati svijest o otpadu od blagdanskih darivanja i potaknuti promjenu navika, razviti kreativne ideje zamotavanja poklona bez ukrasnog papira i raznih dodataka koji se u većini slučajeva ne mogu reciklirati. Kampanjom pod sloganom „I bez ukrasnog papira, dar u srce dira!“ ukazalo se na alternativne načine umotavanja koji nisu štetni za okoliš. Poruka kampanje primjenjiva je na sve situacije u kojima bismo inače umatali poklone, a ne samo u vrijeme blagdana. Ideje kako zapakirati poklon bez ukrasnih traka, mašni i papira predstavile su se na FB stranici „Za ljepšu našu!“ i izazvale brojne pozitivne reakcije uz pregršt rješenja građana nastalih kao rezultat kampanje. Stoga nastavljamo i dalje poticati kreativnost prilikom umatavanja bez štetnog utjecaja na okoliš.

„Ideja X“ nagrađuje ideje koje pomiču granice što je ta kampanja i pokazala. Kreativnost itekako mijenja svijet u kojem živimo pa su tako i Dani komunikacija koji su se trebali održati u Rovinju zbog nastalih okolnosti kad je dobit svih bila važnija nego ikad, prvi puta održali ovo natjecanje online putem.

DODIJELJENA NAGRADA „VELEBITSKA DEGENIJA“

„Velebitska degenija“, godišnja nagrada za najbolji novinarski rad s područja zaštite okoliša i prirode ove je godine dodijeljena 5. lipnja, na Svjetski dan zaštite okoliša. Na svečanosti održanoj u Novinarskom domu nagrade su dodijeljene Sanji Čatipović, Ani Belli Leikauff i Robertu Kakarigiju te Srđanu Vrančiću za najbolju fotografiju.

U kategoriji tisak i internet dobitnik „Velebitske degenije“ je Robert Kakarigi, autor teksta i fotografija u reportaži „Sudbina nordijskih ledenjaka“ objavljenoj u časopisu National Geographic Hrvatska u prosincu 2019. godine. Kakarigi je fotograf, tekstopisac i akademski stručnjak s područja zaštite okoliša, ekotehnologije i održivog razvoja te je dugi niz godina stručni konzultant časopisa National Geographic Hrvatska upravo na temu zaštite okoliša. Na najviše vrhove Skandinavije u ekspediciju je poveo i svog petnaestogodišnjeg sina Roka kako bi ga iz prve ruke upoznao s problemom klimatskih promjena, svjestan da će njegova generacija osjetiti posljedice tih promjena.

U kategoriji televizije „Velebitsku degeniju“ dobila je Sanja Čatipović, novinarka RTL televizije za reportažu „Pomor periski u Jadranu“. Ta reportaža, objavljena u RTL-ovom dnevnom istraživačkom magazinu Potraga 15. studenoga 2019. godine, ukazuje na brzo nestajanje najveće i najugroženije školjke Jadrana i Mediterana - periske. Ocjenjivački odbor naglašava kako je Čatipović u svojoj reportaži na tečan i zanimljiv način gledateljima približila važnost očuvanja morskih organizama te nedvosmisleno ukazala na to da se Jadran mijenja i uništava ovakvim nerazumnim gradnjama.

U kategoriji radijskih priloga „Velebitsku degeniju“ dobila je Ana Bella Leikauff za reportažu „Finska dossier Europa“ objavljenu u emisiji Dossier Europa na 1. programu Hrvatskog radija (HRT). Leikauff, novinarka i urednica u redakciji za vanjsku politiku Hrvatskog radija, na poziv finske vlade boravila je u Helsinkiju i okolici gdje je snimila emisiju o finskom predsjedanju Europskom unijom koje je gotovo u potpunosti bilo posvećeno borbi protiv klimatskih promjena i zaštiti klime.

U kategoriji fotografije „Velebitsku degeniju“ dobio je Srđan Vrančić za fotografiju podmorja u ekološkoj akciji Think Green 2019. godine na otoku Visu objavljenoj u fotoreportaži u Slobodnoj Dalmaciji i na internetu. Priznati hrvatski fotograf i ekolog Vrančić, zahvaljujući svom velikom iskustvu i očitoj ljubavi prema Jadranu i njegovim dubinama, ne iznenađuje serijom kvalitetnih i dramatičnih fotografija snimljenih prilikom ronilačke akcije čišćenja podmorja kod Visa.

Ocjenjivački odbor za nagradu Velebitska degenija za 2019. godinu u sastavu (Silva Celebrini, predsjednica te članovi Lidija Komes, Davorin Marković, Marina Bujan, Koralka Eterović, Darko Alfrev i Mirko Janković), pregledao je gotovo 70 novinarskih radova (zajedno s fotografijama) od 28 prijavljenih autora. „Velebitska degenija“ ove je godine dodijeljena 22. put u organizaciji Zbora novinara za okoliš Hrvatskog novinarskog društva (HND) i HEP Opskrbe.

Za ljepšu našu!

**NISAM
ZA BACIT!**

